Sayı 12 (288)
Ekim 2018
Yıl XXVI

ISSN: 1312-9872

Yayın Sahibi
BULGARİSTAN
MÜSLÜMANLARI
BAŞMÜFTÜLÜĞÜ

Yayın Türü
Aylık, süreli

Yayın Kurulu
Vedat S. Ahmed
Cemal Hatip
Doç. İbrahim Yalımov
Dr. İsmail Cambazov
Dr. Kadir Muhammed
Murad Boşnak
Muhammed Kamber

Dizgi ve Tasarım
Salih M. Şabanov

Adres
Sofya 1000
ul. „Bratya Miladinovi" 27
Müslümanlar Dergisi
tel.: 02/981 60 01

Temsilcilikler
Bölge Müftülükleri
Cami Encümenlikleri

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Baskı
Sky Print

Abone ücretleri
Yıllık: 24,00 lv.
Altı aylık: 12,00 lv.

İNANIYORUZ, AMA NEYE VE NE KADAR?

Müslüman mısın? Elhamdülillâh, Müslümanım.

Ne zamandan beri Müslümansın? "Kâlûbelâ"dan beri...

Bu tür sorular cevaplarıyla beraber eskiden mekteplerde çocuklara ezberletilir ve insan hayatı boyunca bunları tekrarlardı. Yaşlılık gelip çatınca hâfıza kaybına uğrayan insanların en son unuttuğu şeylerden birisi bu soru ve cevapları olurdu.

Basit görünen bu soru ve cevapları aslında insanların kimliğini şekillendiriyordu. Ve insan hayatını sözü edilen soru ve cevapların oluşturduğu sınırlar içerisinde sürdürmeye çalışıyordu. Elbette, bu soru ve cevaplar âmentü ile desteklenir, peygamber kıssalarıyla temellendirilir, evliya menkıbeleriyle beslenirdi. Avâm-ı halk dediğimiz Müslümanlar, genelde söylenen bu sözlerin derin anlamını bilmese de inanırlardı!

Bu, belki de eskiden Müslüman toplumu içerisinde sade bir hayat yaşayan, aile terbiyesi görmüş, fazla araştırıp okuma imkânı olmamış insanımız için yeterliydi. Ama zamanla okuyup araştırma imkânı olan, gayr-ı müslimlerle içli dışlı bir hayat süren, okul eğitiminin aile terbiyesinden baskın olduğu bir dönemde yukarıda saydıklarımız yetersiz kalır oldu ya da yetersiz görür olduk. Böyle olunca da birtakım anormallikler ortaya çıkmaya başladı. Var olan, ama öz ve kökleri ilimden beslenmeyen yüzeysel inanç ağacı, belirli bir zaman sonra esen rüzgârlara karşı dayanamaz hâle geldi.

Özellikle pozitivist, materyalist, seküler ve nihilist akımların peydâ olup insanlığı etkisi altına alarak fert ve toplumların ruh dünyalarını, kafalarını ve davranışlarını allak bullak ettikleri dönemleri yaşıyoruz. Her birimiz, dinimizin sadeliğindeki huzur limanından çık(arıl)mış, denizlerdeki hırçın dinsizlik ve bozuk itikat dalgalarıyla boğuşmak durumundayız. Tabiî, çok kayıplarımız oluyor bu süreçte...

Müslümanım diyoruz, ama elhamdülillâh demekte zorluk çekiyoruz. Ölüm var diyoruz, ölülerimizin arkasından Kur'ân ve mevlit okutuyoruz, ama ölümden sonraki hayata hazırlık yapmıyoruz. "Ne olacak sanki, öldüğümde üzerime bir ton toprak atıldı mı her şey biter!" gibi bir Müslüman kalbinden doğmayacak, aklından çıkmayacak sözler sarf ediyoruz... İşimize gelince "BEN yaptım", ama gelmeyince "Allah'tan" deyiveriyoruz... Peygamberimizce "mümin ile kâfir arasındaki fark olarak nitelenen" namaz konusunda son derece gevşek davranıyoruz. Bu da yetmiyor, birisi, içine düştüğümüz vahim durumu ve cehennemi hatırlattığında "gidip de gören mi var" pişkinliğini sergileyebiliyoruz...

Son derece mübarek bir ifade olan "komşuluk" gerekçesiyle evimize çamı yerleştiriyor, bol bol süsleyebiliyoruz. Ama bu komşunun putperest inancından kaynaklanıyormuş... "aman canım, biraz hoşgörülü olalım" diyebiliyoruz. Bazı haramları helâlmiş gibi hayatımıza koyuyoruz, sonra da "eh, hangi çağda yaşıyoruz" mazeretiyle suçu zamana atıveriyoruz...

Velhasıl-ı kelâm, Müslümanız, inanıyoruz, ama ne kadarcık?

Vedat S. Ahmed

İÇİNDEKİLER

02 Başarıya Tepelerden Bakarak Değil, Yavaş Yavaş Tepeye Tırmanarak Ulaşılır
05 Bir Veda Daha
06 Bizi Nasıl Ateistleştirdiler?
08 Büyük Zâtların Söylediklerinin Dinî Değeri
10 Gerçek Hayat Âhiret Hayatıdır İslâm'a Gönülden Bağlanıp Îmânın Tadına Varmak
12 Yavru Şahin
14 Şumnu'da Osmanlı Bakiyesi Saat Kulesi
16 Sofya'nın Manevî Bekçisi Seyfullah Efendi Camisi
17 Deliorman'ın Has Adamlarından Biri Halil Yavaş Hoca

İmzalı yazılardan, ilân ve reklamlardan reklam sahipleri sorumludur. • Sayın okuyucularımız, dergimizin sayfalarında ayet-i kerime, hadis mealleri ve mübarek isimler bulunduğu için yerlere atılmamasını rica ediyoruz.

BAŞARIYA TEPELERDEN BAKARAK DEĞİL, YAVAŞ YAVAŞ TEPEYE TIRMANARAK ULAŞILIR

Şumnu Üniversitesinden Doç. Dr. Meryem Salim-Ahmed ile Mülâkat

Meryem Salim 25 Mart 1973 tarihinde Şumnu'da doğmuştur. Lise öğrenimini Şumnu'daki Nüvvâb okulunda tamamladıktan sonra 1998 yılında Şumnu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmiş ve 1999 yılında aynı bölümde asistan olarak çalışmaya başlamıştır. Üniversitede bilimsel çalışmalarını Türk dili tarihi alanına yönelterek 2006 yılında "Yazılı Kaynaklara Göre XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyıl Başlarında Türkçenin Ses Sistemi" konulu teziyle doktor unvanını almıştır. 2014 yılında "XV. Yüzyıldan Bir Anonim Gazavâtnâmedeki Türkçe Yan Cümleler" başlıklı teziyle doçent olmuştur.

Doç. Dr. Meryem Salim, Şumnu Üniversitesinde Osmanlıca ve Türk Dili Tarihi yanısıra Çağdaş ve Uygulamalı Türk Dili dersleri vermekte, dil tarihi, dillerarası etkileşim ve kültür alanlarına yönelik bilimsel araştırmalar yapmaktadır. Ekim 2017 tatihinden itibaren Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı görevindedir. Evli ve bir kız çocuğu annesidir.

Sayın Doç. Meryem Salim-Ahmed, Bulgaristan'daki yüksek öğrenim kurumlarında az sayıda görev yapan Müslüman ve Türk asıllı öğretim üyelerinden birisiniz. Deliorman'dan bir kızımız veya Rodoplar'dan bir gencimiz bilim alanında böyle bir başarıyı nasıl elde eder?

Bilim yolculuğuna çıkarken bilimsel araştırma ve eğitim alanında çalışma arzu ve azmimle başaracağıma ve birçok engelleri aşacağıma inanarak çıktım. Mütevazı bir ailede doğmuş olmaktan ve küçük bir Şumnu köyünde yetişmiş olmaktan dolayı gurur duyuyorum. Deliormanlı bir kız veya Rodoplu bir delikanlı, başarıya tepelerden bakarak değil, yavaş yavaş tepeye tırmanarak ulaşır. Başarı, insanlara ve alanların çeşitliliğine göre değişik şeylere bağlıdır. Bilim alanındaki hedeflerine başarıyla ulaşması için genç bir insanı üç şey besler ve motive eder kanaatindeyim: İstek, iyimserlik ve inanç.

Değerli Hocam, sizin Şumnu'daki Nüvvâb İmam Hatip Lisesinin ilk kız öğrencilerinden olmanız bizi sevindiriyor. Neden Nüvvâb'ta okumayı tercih ettiniz? Bir de tarihî Nüvvâb'ın vârisi olan bu okulumuz size neler kazandırdı?

Bu okulun derin tarihî kökenlere sahip olduğu hepimizce malûm. Ben, 1990 yılında açılan Nüvvâb Din Lisesinin (bugünkü İmam Hatip Lisesinin) ilk dönem mezunlarındanım, ayrıca okulun tarihindeki ilk kız sınıfındanım. Nüvvâb'ın hayatımda ve kalbimde özel bir yeri var. Bu dinî okulda okuma tercihimde Türk diline ve dinimizin özelliklerine olan ilgim etkili oldu, o zamanlarda bu konularda başka eğitim kurumlarında bilgi edinme imkânı yoktu.

Kariyerimdeki yükseliş esnasında elde ettiklerimi Nüvvâb okulundaki eğitimime, oradaki bütün öğretmenlerime, o süre zarfında edindiğim bilgi ve değerlere borçluyum. Üniversite bölümünü tercihimde ve daha sonra mesleğimi seçmemde de bu okulumuzda gördüğüm eğitim ve başarıyla mezun olmam belirleyici oldu.

Meryem Hanım, siz Şumnu Üniversitesi kadrosundan olup Türk dili ve edebiyatı alanında doktorasını ilk savunan kişisiniz, ardından doçent olmayı da başardınız. Artık kürsüyü de yönetiyorsunuz. Kürsünüzde durumlar nedir?

Üniversitemizin Türk Dili ve Edebiyatı kürsüsünün 25 yıllık tarihi var. Yıllar içerisinde aşılan birçok zorluktan sonra kürsümüz, mukayeseli dilbilimi, tarihsel dilbilimi ve Osmanlıca, Türk edebiyatı ve halkbilimi, tarih ve kültürlerarası iletişim

Şumnu Üniversitesinde düzenlenen "Arap Alfabeli Yazılı Kaynaklar Işığında Türk Dili" Konferansı

alanlarında yetkinliklerini ortaya koyan ve bilimsel katkıları olan nitelikli akademisyen kadrosu ile sağlam bir öğretim birimi olarak tanınmaktadır. Kürsümüzde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğretim yapılmaktadır. Kürsümüzde Türk Filolojisi ve İş Hayatında İletişim ihtisası verilerek çağdaş sosyal hayatın yüksek seviyeli filolji öğrenimi gerektiren her alanına yetişmiş eleman hazırlama hedeflenmektedir. Bunu yaparken de son derece hareketli piyasa şartlarına ve sosyal bilimler, filoloji ve iş hayatında iletişim alanlarındaki uzmanlara yönelik artan beklentilere uyum sağlama kabiliyetine sahip olmalarına özen gösterilmektedir.

Türk Filolojisi ve İş Hayatında İletişim alanında eğitilen öğrencilerin pedagojik formasyon almaları durumunda Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak yetişmeleri de hedeflenmektedir.

▶ ***Türkçe öğretmeni yetiştiren, hatta belki de geçen zaman içerisinde okullarda Türkçe öğretmenliği yapmış bir kişi olarak bugünkü Türkçe öğretiminin kritik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce, kanunî bir hak olarak verilen Türkçenin daha geniş bir şekilde okunması için neler yapılabilir ya da yapılması gerekiyor?***

Yıllar önce Nüvvâb İmam Hatip Lisesinde Türkçe dersi verme imkânım olmuştu, ama okulun özelliği sebebiyle bu ders orada zorunlu seçmeli olarak okutulmaktadır. Anadili (Türkçe) öğretimi ile ilgili görüşlerim, öğrencilerimizin ortaokullarda yaptıkları mezuniyet öncesi uygulamaları denetlemek amacıyla yaptığım ziyaretlere dayalıdır. Okullarda verilen anadili eğitimi hakikaten kritik bir durumda.

Bu konudaki tek çağrım çocukların ana-babalarınadır. Bir velinin, çocuğunun edebî olarak anadilini bilmesinin gereksiz olduğunu, hatta biraz daha ileri giderek okulda öğrenmesinin fazlalık olduğunu düşünmesi hiç mantıklı değil. Çocukların motive edilmesi ve Türkçenin okullarda okunması konusunda bizzat veliler öncü olmalıdır.

▶ ***Meryem Hanım, tarihsel dilbilimi ve özellikle de eski ve çağdaş Türk dili alanında uzmansınız, daha ziyade Osmanlıca ile meşgulsünüz. Araştırmalarınız arasında neler var, ne tür Osmanlıca belge ve malzemelerle karşılaşıyorsunuz?***

Bütün bilimsel araştırmalarım genel olarak Türk dilinin tarihi, çağdaş Türk dili ve Türk (Osmanlı) kültürü ile ilgilidir. Araştırmalarım, Arap harfleriyle yazılmış eserleri ve bilhassa Osmanlıca yazmaların dillerini tahlil etmekten ibarettir. Doktora tezimde XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başına ait yazmalar, sözlük ve dilbilgisi eserleri üzerine çalışarak edebî Türkçenin ses yapısını ele aldım. Doçentlik çalışmamda ise Türkçenin cümle yapısı ile ilgili bir hususu, daha açık bir ifadeyle söyleyecek olursak, "Gazavât-ı Sultân Murâd bin Mehemmed Hân" adlı anonim eserin metninde yer alan bileşik cümlelerdeki yan cümleleri inceledim. Önceden bu "Gazavâtnâme"nin ses, hece ve söz özelliklerini de incelemiştim.

Türk dilinin oluşum süreci ve tarihinin kökenleri derin geçmişinde gizlidir, fakat bu geçmişe gidildikçe bilgiler de azalmaktadır. Yazılı eserler, dilin doğuşuna, oluşum yollarına ve gelişimine, bazı süreçlerin tespit edilip temel kurallarının belirlenmesine şahitlik etmektedir.

Türk dilinin tarihine dair dilbilimi araştırmaları, sesbilimi ve dilbilgisi ile ilgili hususları daha genel ve bütüncül olarak açıklamakta, bazı kategori ve kurallar hakkında bilgi vermektedir. Türk dilinin sorunlarıyla ilgili bilimsel çalışmalar son yıllarda epey başarılı olsa da bunların miktarı mütevazı denecek seviyededir. Bu yüzden Türk dili ve kültürünün tarihi ile iglili bilgi veren herşey benim ilgi ve araştırma alanıma girmektedir.

▶ ***Öğrencilerinzin Osmanlıcaya ilgilisini nasıl değerlendiriyorsunuz?***

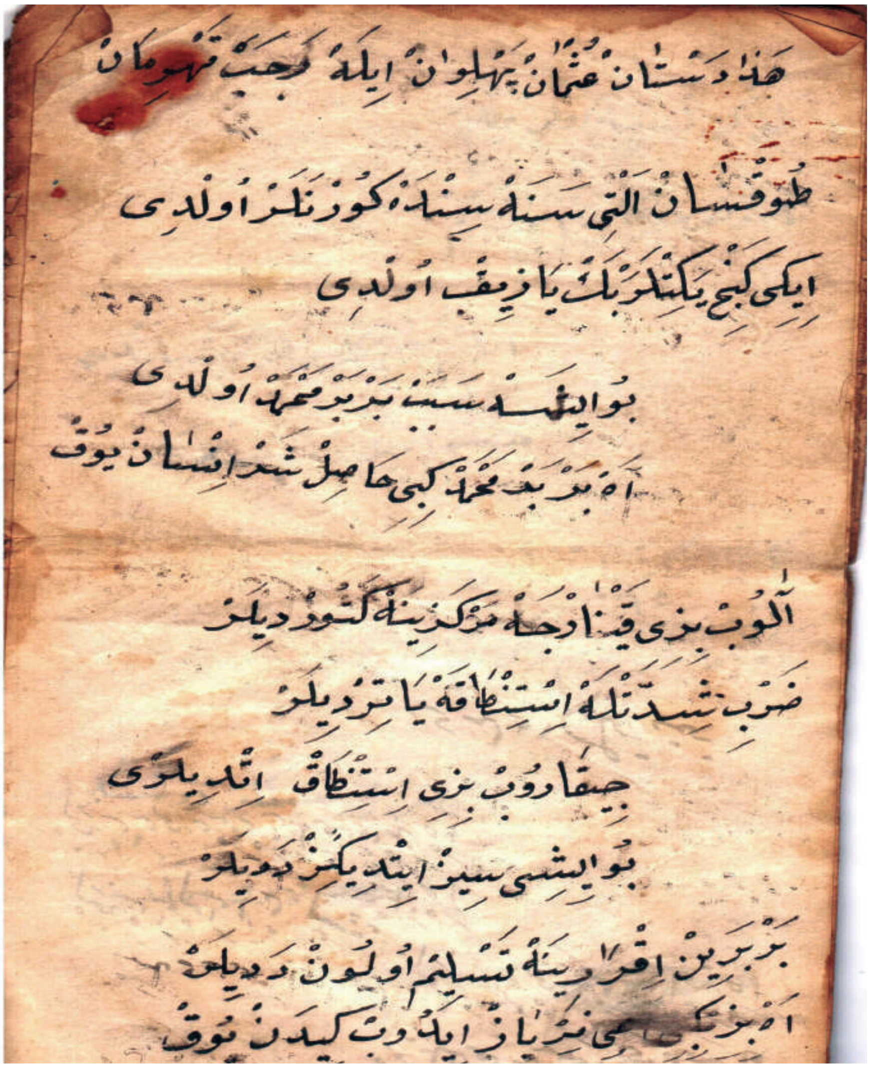
هذا دستان عثمان پهلوان ایله رجب قهرمان

Yazma Cönkten Bir Sayfa: "Hâzâ Destân-ı Osman Pehlivan ile Receb Kahraman"

Üniversite hocaları, verdikleri dersler konusunda sorumlu hareket etme ve aynı zamanda verdiklerinin algılanması, öğrenilmesi sürecini, hatta arkalarından gelen nesillerden bu alanların uzmanlarını yetiştirip istihdam etmeyi izleme gibi eşi bulunmaz bir pozisyona sahiptir. Bulgaristan'da Osmanlı araştırmalarına ilginin tarihsel sebepleri var. Bunun temelinde Osmanlı döneminden topraklarımızda kalan arşiv ve yazılı malzemenin zenginliği yatmaktadır. Bizde Osmanlıca da dahil olmak üzere Türk diline, tarihsel ve dilcilik açısından okutulmasına ilgi farklı aşamalardan geçmiştir. Osmanlıcanın akademik seviyede okutulması bir asrı aşkın bir zaman önce başlamıştır, yani Türkiye Cumhuriyetinde latin alfabesinin kabul edilip dil reformlarının yapılmasından öncedir.

Osmanlıca, bizim bölümümüzdeki öğrenciler tarafından da büyük ilgi görüyor. Üniversitede Osmanlıca dersi gören öğrencilerin sınıf içi çalışmalarında Osmanlıca dilbilgisi ve yazısını anlatırken özel bir metodik yaklaşıma ihtiyaç var. Arap alfabesini çözen bazı öğrenciler, bu yazı dilinin tetiklemesiyle gayrete geliyor ve öğrenimleri sonunda hazırlayıp savundukları bilimsel bitirme tezlerinde istekli bir şekilde bu konuları ele alıyorlar. Böyle öğrencilerle büyük bir keyifle çalışıyor ve ortaya koydukları sonuçlara hayran kalıyorum. Bulgaristan'daki Türk ve Osmanlı araştırmaları genç araştırmacılarını beklemektedir.

Yakınlarda bir "cönk" ile ilgili tebliğ sundunuz. Bu cönkü nasıl keşfettiniz, nasıl korunmuş ve neler içeriyor, bizleri bilgilendirir misiniz?

Bulgaristan'daki Türk kültürü ile ilgili İstanbul'da düzenlenen uluslararası bir sempozyumda bu yazılı eserle ilgili tebliğ sundum. Cönk olarak adlandırılan yazma defter, Türk kültürü ve halk edebiyatı, ayrıca Türk dilinin gelişimi ile ilgili değerli bir kaynaktır. Cönkün içerdiği altı anonim edebî eserin dördü destan, biri türkü, biri de ilâhidir. İçerdiği 22 varaktan birinde 1910 senesinin geçmesinden hareketle bu yazma eserin XX. yüzyıl başlarında oluşturulduğu tahmin edilmektedir. Bu defter, Tırgovişte (Eski Cuma)'nın bir köyünde bulunmuştur. Bizde cönkler hâlâ az tanınıp araştırılmaktadır. Yakınlarda aynı özellikleri taşıyan ve ilâhilerden oluşan dinî içeriğe sahip bir cönk daha geldi, Şumnu'dan bir cönk. Bu yazma defterden bazı eserleri memnuniyetle "Müslümanlar" dergisi okuyucularına sunabilirim.

Sayın Hocam, son bir soru daha var. Sizce, çocukların öz kimliklerini kaybetmemeleri için ana-babanın onlara vermesi gereken en değerli şeyler nelerdir?

İnsan yaşadığı toplumdan bağımsız olamaz. O yüzden çocuk, kendisini kuşatan toplumun farklılıkları içerisinde hakikati ayırt edecek tecrübeyi elde etmeli, farklı durumlarda kendisini keşfetmeli ve davranışarında doğru bir şekilde hareket etmelidir. Çocukların kendi kimliklerini koruyabilmeleri için ana-babalar, onların kendi başlarına hayatın değerlerini, insan hayatını anlamlandıran ve kimliğini şekillendiren değerleri bulmayı öğretmelidir. Benim de çocuğuma öğrettiğim inanç, hoşgörü ve sabırdır.

KONUŞAN: ALİOSMAN MEHMED

BİR VEDA DAHA

YÜCEL HÜSNÜ RUSÇUK BÖLGE MÜFTÜSÜ

Bu yazdığım yazı belki en zor olan bir veda yazısıdır. Hele de birkaç yıl birlikte hizmet ettiğin, aynı kurumda çalıştığın kişi ile veda etmek hayli zor oluyor.

Yapacak bir şey yok, yine özler, yine bekleriz,

Yola bakar, kahve içer, namaz kılar, dua ederiz.

Rusçuk Bölge Müftülüğü Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda bulunan, şırıl şırıl sesleri ile akıp giden Tuna nehrinin dalgalarında yıkanan bir bölgedir. Rabbimizin ihsan ettiği dünya güzelliklerinin içerisinde buralarda yaşayan insanlar bazı güzellikleri kendi örf ve adetleri ile oluşturup hayat mücadelesi vererek günümüze kadar gelmişlerdir.

Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğümüz ile Türkiye Diyaneti tarafından ortaklaşa düzenlenen güzel hizmetleri sayacak olsak, belki sayfalar yetmez, Tuna nehrinin suyu kadar mürekkep gerekir. Bizler de Rusçuk Bölge Müftülüğü olarak bu güzelliklerden istifade etmiş ve ediyoruz.

Başmüftülüğük ve Bölge Müftülüğümüzün talebiyle Türkiye Diyaneti bize yurtdışı hizmetinde bulunmak üzere bir din görevlisi gönderdi, biz de ondan olabildiğince yararlandık. Aralık 2012 ile Aralık 2018 arasında bölgemizde görev yapan Hafız Abdullah Dursun hocamızın yapmış olduğu güzel hizmetlere Bölge Müftülüğü ve bölge insanımız ile birlikte şahit olduk.

Hocamızın burada bize bıraktığı güzelliklerden bahsetmek isterim: O, her zaman halkımıza ve cematimize şunu söylerdi: Başmüftülük kurumuna ve bölge müftülüklerine bağlı kalın, onlar sizin ihtiyacınıza cevap verecektir.

Onun sayesinde Vetovo ve Tıstenik'teki eli öpülesi yaşlılar grubu ile düzenlenen yıllık Kuran kursları ayrı bir güzellik getirdi bizlere. Bölgemizde cemaat ile encümenler arasındaki ilişkilerin daha üst düzeye çıkması, kış sohbetleri gibi konularda hocamız da bize katkıda bulundu, o yüzden bunlar yükseliş yolunda unutulmayacak adımlardır.

Her yükselişin bir de inişi olduğu gibi, her gelişin de gidişi vardır. Hafız Abdullah Dursun hocamızın o güzellikleri ardında bırakarak görev süresi doldu. Unutmamak gerekir ki, her gidiş bir ayrılık değildir, çünkü insan ne kadar uzağa giderse gitsin, güzellikleri bıraktığı yerdedir. Bizler, Rusçuk Bölge Müftülüğü olarak kıymetli misafirimizin bıraktığı güzelliklerden istifade edip yararlanacağız.

Hocamız da öncülerden olduğu için diğer öncüler gibi tarihe yazılı ahlaktır. Bizlerin ve tarihin hafızasında her zaman güzellikleri ile kalacaktır. Fikirlerimi sonlandırırken Hazreti Mevlânâ'nın şu sözleri ile noktalamak istiyorum:

Vedalar; gözüyle sevenler içindir,

Çünkü gönülden sevenler ayrılmaz.

Hocamıza yeni görevinde Rabbimden muvafakiyetler temennî ediyorum.

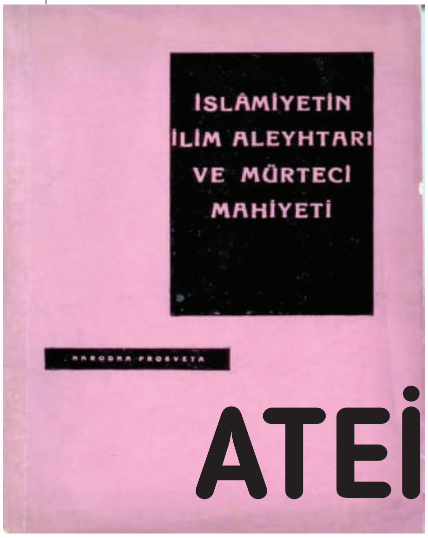

DR. İSMAİL CAMBAZOV GAZETECİ-YAZAR

BİZİ NASIL ATEİSTLEŞTİRDİLER?

Bay İliya, bizi kabaca ve açıktan korkutarak değil de gâyet taktik, nazikâne ve hiç hissettirmeden ateist yaptı. Bizden birkaç yaş büyük olduğu için Bay İliya dediğimiz İliya Petkov, (Komünist) Gençlik Örgütünün İlçe Komitesinde çalışıyordu ve Nüvvâb'dan sorumlu idi. Şumnu'nun Türk köylerinden birinde doğup büyümüş olan İliya, nâzik, kibar yaratılışlı ve teşkilâtçı birisi idi. Deliorman Türkçesini bizden daha iyi konuşuyordu. Aile sahibi olmasına karşın, işten çıkarken mutlaka bizim odaya uğrayıp ayaktan bir hâl hatır etmeden evine gitmezdi. Biz onu bir dost, bir arkadaş olarak kabul ediyorduk. Bir akşam yatağıma uzanmış buldum Bay İliya'yı. Lambayı da yakmamıştı.

– Nerede kaldın yahu, ne zamandan beri bekliyorum seni.

– Camide idim, akşam namazını kıldım.

– Ah, sen namaz mı kılıyorsun!?

– Kılıyorum elbet! Yoksa EMOS'çulara namaz kılmak yasak mı!? EMOS benim sarığıma, namazıma karışacak olursa, ben bu işte yokum. Alınız emanetinizi!

– Ne münasebet, ben hemen öyle sordum. Camide de teşkilâtta da çalışmalarına devam edeceksin. Üstüne sarık sana yakışıyor da. Yeni idareye ilerici hocalar, papazlar lâzım. Bizim mücadelemiz halkı soyan örümcek kafalı din adamlarıyla.

Bu konuşmadan bir hafta on gün sonra Bay İliya Türkçe bir broşür getirdi. Şöyle bir ricada bulundu:

– İsmail, ben halk Türkçesini biliyorum, ama edebî Türkçeyi pek anlamıyorum. Bu kitapçığı da okumaya çalıştım, fakat anlayamadım. Sen oku da anlat bana. Baktım, kapağında şu başlık vardı:

"Dünyanın Menşei"

Kitabı yabancı diller yayınevi çıkarmış. Moskova'da yayınlanan bir kitap ilk defa elime geçiyordu. Büyük bir merakla okumaya başladım. Ben kitabın dilini anlıyorum anlamasına da anlatılan şeyler yepyeni, onları anlamıyorum. Çünkü onda bütün varlıkların temelinin bir damla su olduğu anlatılıyor. Bu bir damla sudan milyarlarca yıl geçmiş, devamlı gelişme seyrinde cansız varlıklar canlıya dönüşmüş. Tek hücreli ilk canlı varlıklar, gene milyarlarca sene sonra çok hücreli varlıklara – hayvanlara, insanlara dönüşmüşler.

Broşürün son sayfasını çevirip kapattım. Ve derin derin düşünmeye başladım. Meğer ne varmış da biz bilmiyormuşuz. Bizim bildiğimiz, herşeyi Allah'ın yarattığı. Halbuki bu broşürde ne Allah'tan bahsediyor, ne peygamberden. Herşey kendiliğinden doğal surette gelişme yoluyla olmuş.

Ertesi akşam Bay İliya ile konuşmamız broşür etrafında oldu. Ben anlattım, o dinledi.

– Aşkolsun, güzel anlamışsın broşürün aslını. Fakat ben senin kadar akıllı değilim, o yüzden sen bana kitapçıkta yazanları bölüm bölüm anlat.

Bay İliya'nın aferinine ben sevinçten uçuyorum. Onun bana broşürün içeriğini iyice belletmek istediğinin hiç farkına varmadan, bütün saflığımla Bay İliya'ya bir hafta seminer verdim.

Bu broşürü bitirdik. Bay İliya ikinci bir broşür getirdi, üçüncüsü, dördüncüsü geldi...

Meret Şişede Durduğu Gibi Dursa

Bay İliya bir akşam broşür değil de bir şişe kırmızı su getirdi.

– Arkadaşlar bu benim kendi bağımdan, kendi elimle yaptığım şaraptır. Size tattırmadan boğazımdan geçmedi. Biliyorum, öğrenciye içki yasaktır, ama bizden laf çıkmaz, ha buyurun, deyiverdi.

Bay İliya'nın hatırını kırmamak için getirdiği şarabı yüzümüzü buruştura buruştura içtik. İkinci akşam o meret pek de o kadar ekşi gelmedi. Boğazımızda kendisine yer yapmaya başladı. Bir iki derken, artık biz şarabı kendimiz almaya başladık. Üç beş arkadaşın toplandığı oda sohbetlerinde şarap şişeleri belirdi masalar üzerinde.

Artık yavaş yavaş kemâle gelmiş olacağız ki, biz aktivistleri Bulgar liselerinde düzenlenen şen gecelere davet etmeye başladılar. Oralarda Bulgar

gençlerinin nasıl eğlendiklerini gördük ve öğrendik. Böyle gecelerde sigara ve alkol yasak olmasına rağmen, illâ bir "dost" bulunur, bizi odalardan birine alır, içki ve sigara ikram ederdi.

O yıllarda Şumnu'da sık sık şenlikler yapılırdı. Mitinglerden, geçit resimlerinden sonra Koşuyolu dediğimiz geniş meydanlıkta askerî bando çalar, millet horo oynar, dans eder, şenlenirdi. Biz buralara da alıştık. Artık Nüvvâblılar büyümüşler, gelişmişler! Rahatça horo oynayıp dans edebiliyorlardı.

Bu hayat körpe dimağlara daha kolay, çekici, büyüleyici geldi. Ortam da buna çok müsait idi. Artık ortalıkta Allah'tan, peygamberden bahseden insan kalmamıştı. Bilâkis sık sık yapılan "bilimsel toplantılar"da koskoca akıllı adamlar "Artık biz tabiat kuvvetlerinin kölesi değil, hâkimi olacağız; istediğimiz zaman yağmur yağdıracağız, istediğimiz zaman kar. Cenneti gökyüzünden yeryüzüne indireceğiz. İnsanları bu hayatta cennette yaşatacağız" gibi büyük büyük laflar ediyorlardı.

Allah ve peygambere ihtiyaç bırakmamıştı yeni düzen. Herşeyi kendisi yapacaktı. Vâkıa, ölümün önüne geçemeyecekti, ama onu istediği kadar uzatacaktı. Gençlik heyecanı ve saflığı ile kaptırdık kendimizi bir tufana. Yaptığımız şeylerin kimliğimize ve benliğimize aykırı olduğunu hiç düşünmeden, hele de masumâne bir görünüm sergileyen gençlik etkinliklerini ve taşkınlıklarını, ilerde başımıza gelecek olan zorla isim değiştirme kampanyasını aklımızdan bile geçirmeden yaptık. Hem de hiç bir kimse boynumuza ip atmadı. Sevine sevine yaptık. Yeni düzen bize hak ve eşitlik getirmişti. Koşuyolu'nda Bulgarlarla birlikte horo tepebiliyorduk. Bulgar kızlarına sarılıp dans edebiliyorduk. Önümüzde bütün okul kapıları açıktı. Gayrı biz de istediğimiz yerde istediğimiz kadar okuyabilecektik. Yüksek idareci, politikacı, bilim adamı olabilecektik. Bundan daha iyisi olabilir mi?

– Olur, dedi Köklüceli (Venets) Ali. Bir akşam Bay İliya'nın getirdiği şaraptan fazla kaçırmış olacak ki, ileri geri konuşmaya başladı. Velinimetimize dönerek:

– Sen bizi budala mı zannediyorsun, Bay İliya? Bu içkilerle, bu seminerlerle sen bizim benliğimizi, kimliğimizi pamukla almak, kafasız ve kalpsiz birer emir kuluna, robota çevirmek istiyorsun. Fakat yapamayacaksın... Kaç senedir çalışıyorsun da kaç kişi saptırabildin bizim gibi? İki elin parmaklarını geçmeyiz biz. Bütün arkadaşlarımızın kalbi senin söküp atmaya çalıştığın îmânla, Türklük bilinciyle dolu. Biz Türküz ve Müslümanız. Bunu anlayasın!

Biz Ali'yi yatıştırmaya çalışıyoruz. O ise ateşlendikçe ateşleniyor. İliya Petkov'a demediğini bırakmadı. Eh, o meret şişede durduğu gibi durmuyor ki, bazı defa insanı delirtiyor ve akıllı sözler de söyletiyor.

ALLAHIM! SENİN ADINLA...

بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِى لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَىْءٌ فِى الْاَرْضِ

وَلَا فِى السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"Bismillâhillezî lâ yedurru maa'smihî şey'ün fî'l-ardi velâ fî's-semâi ve hüve's-semîu'l-alîm."

"Allah'ın adı ile... Ne yerde, ne gökte Onun adının anılması ile birlikte hiçbir şey zarar veremez, O her sözü işitendir, herşeyi bilendir."

İmam Tirmizî'nin "Sünen" adlı eserinde ve diğer pek çok hadis kaynağında Hazreti Osman'dan rivayet edilen bir hadis-i şerife göre, Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *"Kim her sabah ve her akşam üçer defa "Allah'ın adı ile... Ne yerde, ne gökte Onun adının anılması ile birlikte hiçbir şey zarar veremez, O her sözü işitendir, herşeyi bilendir" derse, ona hiçbir şey zarar veremez."*

Bu mübarek sözler, fizikî ve manevî özellikte binbir korkuyla yaşayan modern insan için çok güçlü bir ilâçtır. Günümüzdeki birçok hastalığın temelinde yatan stresi, kaybetme, zarar görme ve elde edememe ile ilgili korku ve çekincelerimiz tetiklemektedir. Bu mübarek sözler ise bize bir kez daha kim olduğumuzu hatırlatıyor. Gücün ve emniyetin, hatta herşeyin kaynağının Allah olduğunu vurguluyor. Onun kulları olarak bize de sabah-akşam kulluğumuzu hatırlamamızı, bağımızı tazelememizi öğütlüyor. Güne başlarken ve yeni bir güne uyanmak üzere kendimizi gecenin kollarına salarken "Allahım!" diyerek herşeyin sahibi olan Rabbimize yönelmek bizi birçok korku ve tedirginliğimizden azat edecektir. Kalplerde ve beyinlerde oluşan olumsuz duygu ve düşünceler Allah'a inancımız ve bağlılığımız sayesinde eriyip gidecektir. Bunun sonucunda ise birçok fizikî hastalığımız da yok olacaktır.

Bunun için yapmamız gereken sabah ve akşam bütün zarar verebilecek şeylerden samimiyetle Allah'a yönelerek Onun gölgesine sığınmaktır. Onun adı anılınca akan sular durur, saldırmaya hazırlanan düşman yerine çakılır.

BÜYÜK ZÂTLARIN SÖYLEDİKLERİNİN DİNÎ DEĞERİ

PROF. DR. FARUK BEŞER
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Dinin sahibi Allah'tır. Allah dinini vahiy ile Rasûlüllaha bildirmiş ve onun vasıtası ile bize de öğretmiştir. Rasûlüllah sıradan bir insan değildir, vahyi anlayıp doğru uygulayacak özelliklerde yaratılmış ve onun uygulaması sürekli Allah'ın kontrolünde gerçekleşmiştir. Buna onun ontolojik farklılığı diyebilirsiniz. Böylece Rasûlüllahın bu hatasız uygulaması da dinin, Kur'ân-ı Kerim'e bağlı/mecazen bir kaynağıdır. O halde bu ikisi esastır ve din budur.

Bu iki kaynakta bulunmayıp ulemanın onlardan anladıkları ise her zaman bağlayıcı olmasa da yine de dindir. Çünkü bizim bu iki asıl kaynağı uygulayabilmemiz onları doğru anlamamıza bağlıdır. Bunu da ancak bilenler, yani âlimler yapabilir.

Âlimlerin görüşlerinin bu iki kaynaktakinden farkı şudur: Başka âlimler onların görüşlerine itiraz edip doğrusu öyle değil böyledir diyebilirler. Yine de onların anlamaları sıradan görüşler olmadığı için onlara 'ictihat' diyoruz. İctihat denen anlama belli bir bilgi ve amel seviyesinin, cehdin, dikkatin, gayretin ve mücadelenin ürünüdür. Bu sebeple ictihat büyük bir seviyedir, çok az kişiye nasip olur, ancak ilke olarak buna kadın erkek her mümin ulaşabilir, yani müctehidin ontolojik bir farklılığı yoktur.

Kur'ân-ı Kerim'in bize olduğu gibi ulaştığı konusunda tereddüt yoktur. Onunla ilgili mesele sadece doğru anlaşılması meselesidir. Sünnetin ise bize olduğu gibi ulaşıp ulaşmadığı da ayrı bir anlama meselesidir ve âlimlerin öncelikli görevlerinden biri bunu tespit etmektir. Rasûlüllaha nispetinin sıhhati tespit edilmeyen ve hadis diye nakledilen sözler zaten din olarak görülmez. Dolayısıyla bazı işi bilmezlerin, 'bu kadar zayıf ve uydurma hadis var, bunları nasıl din kabul edebiliriz' demeleri anlamsızdır. Çünkü dinin kaynağı Kitap ve sünnettir derken kastedilen zaten onlar değildir.

Rasûlüllahtan sonra, sahabe dâhil bütün insanlar hata edebilir. Ne var ki, dini kaynaklarıyla bilen ve yaşayan bir âlimin hata nispeti ile bizimki aynı olmaz. Biz, yüz görüşümüzden yirmisinde hata edersek, öyle bir âlim belki sadece birinde hata eder. Varsa onun hatasını da başka âlimler düzeltir.

Bunun anlamı şudur; Rasûlüllahın dışında hiç kimsenin söyledikleri bizi mutlak olarak, yani kesinkes ve hiçbir şart aranmaksızın bağlamaz. İmam Malik'in Rasûlüllahın kabr-i şerifine işaret ederek söylediği gibi; 'şu kabrin sahibinden başka söylediklerinin hepsine uyulması gereken bir insan yoktur'. Ancak en başta sahabenin âlim olanları olmak üzere müctehit âlimlerin anlayıp söyledikleri, doğruya isabet bakımından zannın üzerine çıkıp kesine yakın bilgi oluşturduğu için dinî olanı anlamada onların söylediklerine itibar etmek de yine dinin ve aklın gereğidir.

Diğer yönden bu ümmet Rasûlüllahın sünnetini oldu-

ğu gibi tespite verdiği önemi, başka hiç kimsenin söz ve davranışlarını tespite vermemiştir. Tarihî olaylar ise sünnetle ilgileri ölçüsünde değerli görülmüş ve sünnete uygulanan tespit kıstasları ancak bu sebeple onlara da uygulanmıştır. Bu konuda İslâmî ilimler geleneğinde şu kurallar meşhurdur:

Siyer, tarih ve tefsir kitaplarından hadis alınmaz. Tabii ki bu, onlardaki hadisler reddedilir anlamında değildir, hadisin sırf onlarda olması delil olması için yeterli olamaz, ayrıca sıhhatine bakılmalıdır demektir.

Elbette bir söz değerini, söylenen kadar söyleyenden de alır. Aynı bir sözü bizim söylememizle, mesela Hazreti Ömer'in söylemiş olması aynı şey değildir. Bu yüzden bazı sözlerin, onlara dikkati artırmak için bazen büyük zatlara nispet edilmiş olduğunu da hesaba katmamız gerekir.

Bu sebeple Hazreti Ömer şöyle der, Ebû Hanife, Şafiî, Gazalî vb. şöyle söyler diye duyduğumuz bilgileri değerlendirmede tavrımız şu olmalıdır: Önce bu zatlar kendilerine nispet edilen bu sözleri gerçekten söylemişler midir? Eğer söz kendi yazdıkları kitaplarda varsa bu, onu söylediklerine dair önemli bir delildir. Yine de imlâ hatası yapılmış olabilir, kitaplarının farklı nüshalarına da bakmak gerekebilir. Kitaplarında yok, ama hadis nakli kıstaslarına denk bir senetle kendilerine ulaştırılıyorsa sözü yine onların söylediğini kabul ederiz. Bu durumda söz hata ihtimali bize göre çok az olan birisinden sadır olma özelliği taşır ve sıradan sözlere göre değer kazanır. Ancak bu değer Kur'ân-ı Kerim'e ve sünnete aykırı olmaması şartına bağlıdır. Onların sözlerinde de bu ihtimal, diğerlerininkine göre az da olsa vardır. Bu sebeple yine de onu şaşmaz din olarak göremeyiz.

MÜSLÜMANIN BAŞKA DİN MENSUPLARININ BAYRAMLARINA YAKLAŞIMI

HALİL HOCOV İRŞAD DAİRESİ BAŞKANI

Allah Teâlâ Mümtehine suresinde şöyle buyurmuştur: ***"Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever."*** (el-Mümtehine, 60/8)

İyi niyet, paylaşmak ve güzellikle karşılık vermek, Müslümanın tabiî davranışlarından ve başlıca özelliklerindendir. Adalet, maddî ve mânevî olarak diğerlerinin hakkını vermeyi gerektirir. İyi davranmak (el-birr), karşıdakine fayda sağlayan her davranışı kapsar.

Müslüman bayramları, Allah'a övgü ve şükür, toplumdaki pekçok sosyal gruba merhamet ve şefkattir. Bayramlarımızın başka din mensuplarıyla paylaşılması yasak değildir. Bu sebeple Müslümanlar, başka dine mensup arkadaşlarını davet edip onlarla bayram havasını paylaşırlar. Bayramları münasebetiyle gayr-ı müslimleri kutlamak ve onların kutlamalarına katılmak, ayrıca onları zor zamanlarında desteklemek hak ettikleri saygı gereğidir. Ancak kafalara takılan soru şudur: Saygı gösterirken kendi inançlarımızı zedelemeyecek şekilde davranmanın kuralları nelerdir?

Dinî mensubiyetlerine bakılmaksızın arkadaş ve komşuların sevinçli ve üzüntülü anlarında yanlarında olmak güzel ahlâktandır. Gayr-ı müslimleri bayramlarından dolayı kutlamak ve kutlama merasimlerine katılmak, onların dinî ritüellerini kabul etmek şeklinde algılanmamalıdır. Yumurta boyamak, ikon önünde mum yakmak ve Noel yortusunda eve çam ağacı koymak Hristiyanların ritüellerindendir ve Müslümanlara ait olamazlar. Aynı şekilde Hristiyanlar da Müslüman komşularını bayram vesilesiyle tebrik ve ziyaret ederler, fakat bayram namazı kılmaz, kurban kesmez ve Ramazan ayında oruç tutmazlar, çünkü bunlar Müslümanların ibadetleridir. Herşeyin yerli yerince konması önem arz etmektedir, öyle ki, komşu ve arkadaşlara saygı gösterelim derken kendi dinî inanç ve ilkelerimizi çiğnemek zorunda kalmamalıyız.

عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا»

DOÇ. DR. MUSTAFA CANLI
YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ

Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)'tan rivâyet edildiğine göre, Allah Rasûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Allah'ı rab, İslâm'ı din, Muhammed (s.a.s.)'i peygamber olarak benimseyip onlardan râzı olan kimse imanın lezzetini elde etmiştir." (Müslim, Îmân, 56)

İSLÂM'A GÖNÜLDEN BAĞLANIP ÎMÂNIN TADINA VARMAK

Son hak din olarak bütün insanlığa gönderilen İslâm; insanın maddî ve mânevî hayatını şekillendiren, gönlünü tatmin eden, kısacası insan-ı kâmil olma yolunda onu kemâle erdiren ve dönüştüren bir dindir. Bu anlamda İslâm, insanın hayatına müdâhil bir dindir.

Onun için bu dini kabul eden Müslümanlar, İslâm'a öyle gönülden bağlanmalıdırlar ki, hayatlarını bu dinin emir ve yasaklarına göre şekillendirmeli, bu dinin esaslarına bağlı kalarak kendilerini dönüştürmelidirler.

Çünkü *İslâm, insanı terbiye ve tezkiye eden bir dindir*. İslâm, gerek şahsî gerek cemiyet hayatında ahlâk esaslarına uyarak yaşamasını insana tavsiye ve emir buyuran bir dindir. Yâni İslâm, insanı ahlâklı kılan bir dindir. Evet, İslâm bizi terbiye etmeli, İslâm nefislerimizi tezkiye etmeli, İslâm ahlâkımızı kemâle erdirmeli. Kısacası İslâm, bizi dönüştürmelidir.

Ancak ne hazîndir ki, İslâm ile şereflenen, İslâm ile hidâyet bulup dönüşmesi gereken bazı Müslüman kardeşlerimiz; *radikal İslâm, ılımlı İslâm, Kur'ân İslâm'ı* vs. diyerek nefislerine göre İslâm'ı şekillendirmeye kalkıştılar. Meselâ, bunlardan *Kur'ân İslâm'ı* diye yola düşenler, "*Kur'ân Allah kelâmı*" gibi süslü cümlelerin arkasına sığınarak ve Hazreti Muhammed Mustafa (s.a.s.)'i bir kenara iterek Kur'ân'ı anlamaya ve anlatmaya çalıştılar.

Ne tuhaf ve ne acınacak bir durumdur ki, bu câhil ve cüretkâr insanlar, Kur'ân'ın kendisine indirildiği ve Kur'ân'ı en iyi anlayan ve

yaşayan bir şahsiyeti dikkate almayıp sıradan biri olarak, küçücük akıllarına ve nefislerine göre Kur'ân'ı yorumlamaya çalıştılar. Bu ne cehâlet yâ Rabbî!

Hâlbuki İslâm tektir. İslâm, Allah Teâlâ'nın gönderdiği en son ve kıyâmete kadar var olacak bir dindir. İslâm çok açık, duru ve net bir dindir. *İslâm'ın helâli harâmı, hudutları bellidir.*

İslâm'ın insanı dönüştüren esasları, umdeleri vardır. Gerçek bir imanı tesis edebilmek için İslâm'ın bu esaslarına gönülden bağlanmak, bu esaslara gönülden teslim olmak lüzûmludur.

Bu bağlamda yok *ılımlı İslâmmış*, yok *radikal İslâmmış*, yok *Kur'ân İslâmıymış* gibi yanlış ve müfsit yollara girmek, tehlikeli ve bir o kadar da toplumu ifsat eden bir hüviyete sahiptir.

İslâm'ın ılımlısı, radikali olmaz! İslâm tektir. İslâm, son hak dindir. O, gönlümüzü ruhumuzu tatmîn ve teskîn eden bir dindir. Onun için *farzı, vâcibi, sünneti* ile, *harâmı helâli* ile, *mekrûh, müstehap* ve *mubâhıyla*, kısacası herşeyi ile İslâm'a teslim olmak, din olarak İslâm'dan râzı olmak gerek.

Yüce Allâh, bir ayet-i kerimede dini kemâle erdirdiğini ve bizler için din olarak İslâm'ı seçtiğini bildirmektedir (el-Mâide, 5/3).

Rabbimizin bizler için uygun görüp seçtiği İslâm'a gönülden bağlandığımızda, İslâm hayatımıza yön verip bizi dönüştürdüğünde, işte o zaman îmânın tadına erebilir, işte o zaman cennet ve cemâlüllah şerefine nâil olabiliriz.

Nitekim serlevhâ hadis-i şerifimizde de belirtildiği gibi; *"Allah'ı rab, İslâm'ı din, Muhammed (s.a.s.)'i peygamber olarak benimseyip onlardan râzı olan kimse imanın lezzetini elde etmiştir."*

Bir başka hadis-i şerifte *Allah'ı rab, İslâm'ı din, Muhammed (s.a.s.)'i peygamber olarak benimseyip onlardan râzı olan kimseye cennetin vâcip olacağı müjdesi verilmiştir*. (İbn Ebî Şeybe, VI, 36)

Allah Teâlâ'yı Rab olarak kabul edip Ondan râzı olmak; Onu sevmek, Ona kulluğu sevmektir. Sadece Onun hoşnutluğunu ummaktır. Sadece Ona kulluk edip sadece Ona boyun eğmektir. Gerçek mânada sadece Ondan korkmak, sadece Ondan ummak, sadece Ondan yardım istemektir.

Rab olarak Ondan râzı olmak; Ona karşı *samimi olmak*, Ona *güvenmek*, sadece Ona *teslîm olup* sadece Ona *tevekkül etmek*tir. Onun emir ve yasaklarına *boyun eğmek*tir. Onun kendi hakkındaki *hükmüne râzı olmak, takdir ettiğine râm olmak*tır. Kısacası *lütfunda bir kahrın da bir* diyebilmektir.

Rab olarak Ondan râzı olmak, O'ndan başka rab arayışına girmemektir. Onu hayatının tek otoritesi olarak kabul edip hakkıyla *"Lâ ilâhe illallah"* diyebilmektir.

Peygamber olarak Hazreti Muhammed (s.a.s.)'den râzı olmak; onu hâtemü'l-enbiyâ olarak kabul edip ona uymaktır. Onun emrini Allah'ın emri bilmek, yasakladığını Allah'ın yasağı kabul etmektir. Onun sözlerine itibar etmek, sünnetine ittibâ etmeye çalışmaktır.

Peygamber olarak ondan râzı olmak, Kur'ân'ı anlamaya çalışırken onu aradan çıkarmamaktır. Kur'ân İslâm'ı diye yola çıkıp *"Gerçek hüküm sâhibi Allah'tır."* gibi cümlelerin arkasına sığınarak müminlerin gönüllerini ve dimağlarını ifsât etmemektir.

Peygamber olarak ondan hoşnutolmak, onu kendi nefsine tercih edip kendi nefsin de dâhil her şeyden çok onu sevmektir. Onu kendinden evlâ bilmektir. Onun hükmüne râzı olmaktır. Bir hüküm verdiğinde kalbinde en ufak bir zorluk yaşamamaktır. Bu aynı zamanda imanın da bir gereğidir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Hayır! Rabbine andolsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp sonra da verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar." (Nisâ, 4/65)

Din olarak İslâm'dan râzı olmak ise oraya buraya çekmeden, eğip bükmeden son ve tek hak din olarak İslâm'ı kabul etmek, ister emir olsun ister nehiy olsun, nefsin isteklerine muhâlif olsa bile İslâm'ın bütün emirlerine tam bir teslimiyetle boyun eğmektir. İslâm'ın emir ve nehiylerini yerine getirirken gönlünde bir zorluk ve gevşeklik yaşamamaktır.

Zira ***"Doğrusu Allah katında din, İslâm'dır."*** (Âl-i İmrân, 3/19) ve ***"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, (bilsin ki o din) ondan kabul edilmeyecek ve o ahirette hüsrâna uğrayanlardan olacaktır."*** (Âl-i İmrân, 3/85)

Yukarıda tavsif edildiği gibi, İslâm'a teslim olabilirsek, işte o zaman Rabbimizin rızâsına, hoşnutluğuna nâil olabiliriz. İşte o zaman *O bizden râzı olur, biz de Ondan râzı olan kullardan oluruz.*

Ne mutlu Allâh'ın râzı olduğu kullardan olabilenlere!

Rabbimiz, cümlemizi İslâm'a gönülden bağlanıp imânın tadına erenlerden eylesin!

"Allah'ım, imanı bize sevdir. Kalplerimizi imanla süsle. Küfrü, fıskı ve isyânı bize çirkin göster. Bizi doğruyu bulanlardan eyle!" (Ahmed b. Hanbel)Âmîn...

YAVRU ŞAHİN

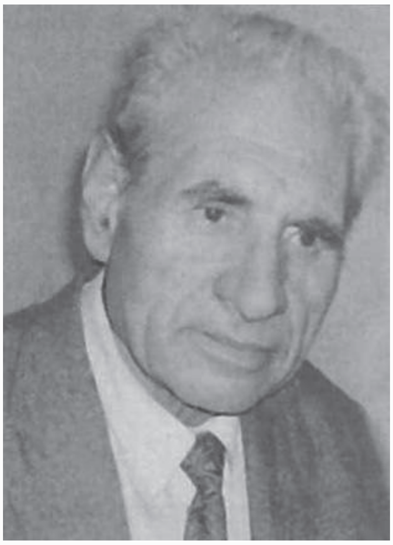

AHMET TIMIŞ
(1926-2007)

Bizim orada Deliorman'da çoğunlukla Türkler yaşar. Onlar da dinibütün insanlardır. Adet, görenek ve inanç üzere onlar da Cuma akşamları, Pazartesi akşamları ve bayram arefesinde, bir de ölmüşlerinin ölüm günleri dönemlerinde onların ruhları için peksimet pişirerek saç kokuturlar. Sonra da sokağa çıkıp gelene geçene, çoluğa çocuğa, konuya komşuya dağıtırlar. Onlar bu işi Allah rızası için, ölmüşlerin günahları bağışlansın diye; bir de bu işi yapanlar sevap kazansınlar diye gerçekleştirirler.

Bu iş kalübelâdan beri böyle görülmüş, böyle gelmiş olduğu için hep yapılır ve yapılmaya devam edilir.

Bu nedenle küçük Şahin'in annesi İbadet abla bu Cuma akşamı da oğluna:

- Oğlum, bu akşam mübarek akşam, Cuma akşamı, hadi gene saç kokutalım. Biraz peksimet pişirip dağıtalım. Vakit kaybetmeden işe başlayalım. Sen de yardım et oğlum da bu işi hep beraber çabucak kotaralım, dedi.

- Olur anne, işte yerimden kalktım. Sen söyle ne yapayım, ben hemen yapmaya hazırım, dedi Şahin de.

Büyük bir merak ve sevinçle işe başladılar. Hamur karıp dinlenmeye bıraktılar. Ocak başına ateş yaktılar. Üstüne saçayağı ve saç koydular, yağ döktüler. Yağ kızdıktan sonra peksimetler pişirildi.

Bu iş bittikten sonra annesi:

- Hadi oğlum evlâdım, Şahinim, dedi, al şu bir tepsi peksimeti de sokağa çıkıp bildiğin gibi gelene geçene dağıt. Oldu mu?

Şahin, "oldu anne" deyip, büyük bir dikkatle tepsiyi alarak sokağa çıktı. Gelene geçene dağıtmaya başladı. Ona buna veriyor, her alan da "Allah kabul etsin. Ölmüşlerinizin ruhuna değsin" diyerek hayır dua ediyordu.

Bunların arasında Türk de vardı, Bulgar da. Dinli de dinsiz de. İnanan da inanmayan da.

Bir ara sokak başında Parti Sekreteri de çıkageldi. Parti Sekreteri köyün en büyük adamıydı. Muhtardan, candardan-pandardan da daha büyüktü. Burada onun üstüne yoktu. Bu köyde onun sözü geçiyor, onun sözü dinleniyordu. O ne derse, o oluyordu.

Şahin, hiç ikircimlemeden çabuk çabuk ona da iki peksimet uzattı. Ama sekreter korkmuş gibi geri geri çekildi. Çocuktan peksimetleri almadı.

Bundan sonra adamın siniri tuttu. Ağzı yamuldu, gözleri döndü, suratı buruşup asıldı, elleri buruldu, bir ayağı da vira hop hop tepindi durdu. Sanki sarası tuttu. Sonra birden bire kendine gelir gibi olup çocuğun üstüne üstüne yürüyerek yüksek yüksek konuşmaya başladı. Hep bir ki, nutuk çekiyordu. Çocuğu korkutup bu işten caydırmaktı maksadı. Bir taraftan da sesini ve sözlerini etrafta olanlara da duyurmaktı.

- Bu ne be? Diyordu. Bu ne? Bu ne, a? Sana soruyorum be. Söyle bakalım biliyor musun bu ne!

Yüksek sesle konuşarak soruyor, aynı zamanda da Şahin'in kulağını çekiyordu.

Şahin neye uğradını anlayamadı. Korktu. Şaşırdı. Ağzını açıyor, sesi çıkmıyordu. En sonunda sayıklar gibi sadece:

- Allah rızası için drugar, yoldaş sekreter. Allah rızası için. Ölmüşlerimizin ruhu için, diyor ve boynunu çekerek kulağını sekreterin elinden kurtarmaya çalışıyordu.

Nihayet kulağını sekreterin elinden güçbelâ kurtardı. Avucuyla kulağını ovuşturarak burnunu çeke çeke ağlamaya başladı. Komünist sekreter bunu bir zayıflık sayarak üsteledi. Nihayet, emir verircesine söylendi durdu:

- Biz size bunları yapmak yasaktır demedik mi? Demedik mi, a? Söylemedik mi? Siz bizim bu sözlerimizi duymadınız mı, yoksa ciddiye almadınız mı? Yalan mı sandınız?

Bir an durup, birkaç defa hızlı hızlı yutkunduktan sonra sözüne devam etti:

- Biz sizi akraba gibi kabul edip bağrımıza bastık be. Çünkü sizi kılıç kuvvetiyle zoru zoruna müslüman yapmışlar. Biz işte bunun için adlarınızı değiştirdik. Kendi adlarınızı, öz adlarınızı, yani Bulgar adlarınızı, dedelerinizin adlarını size yeniden verdik. Sizlere ecdadınızın gerçek adlarını geri çevirdik be!

Biraz durup etrafına bakındı. Herhâlde onu dinleyenlen var mı yok mu diye görüp anlamak istedi ve yine devam etti:

- Ben size gene gene söylemek istiyorum ki, varsın konu komşular da bir defa daha işitsinler, genellikle Türklüğe ve Müslümanlığa ait olan herşey size bundan böyle katiyetle yasaktır! Kaç defa tekrar edip söyleyeceğiz bunu size. Siz Bulgarsınız be! Bulgar! Dedik ya, zorla, kılıç gücüyle müslüman yapmışlar sizi. Size bunu yüz bin kere söyleyip tekrar ettik. Gene gene söyledik, gene gene söyledik. Hep de söylüyoruz. Ama siz meram anlamıyorsunuz. Nasıl insanlarsınız bilmem!

Şahin'e gözlerini belerterek tekrar sordu:

- Ha, nasıl insanlarsınız siz be, söylesene!

Şahin sustu sustu da bu mitinge, bu şamata ve sorulara karşı birden başını dikip cevap verdi:

- Türküz! Dedi. Biz Türk ve Müslümanız.

Bu sözleri duyunca yeniden küplere bindi sekreter ve Şahin'e birkaç tokat aşketti.

- Seni köpek seni, dedi sonra. Bakın şuna be, gene ne diyor! Deminden beri ben sana ne anlatıyorum be!

Bu defa Şahin de onun yüzüne cesaretle baktı.

- Sen anlatıyorsun drugar, yoldaş sekreter, ama biz öyleyiz işte! Dedi. Öyleyiz. Türküz. Müslümanız.

Sekreter bu defa da sesini yükselterek haykırdı ve hırsını, hıncını alamayınca çocuğun elindeki peksimetleri alıp yere fırlattı. Horon oynar gibi tepinerek ayakları altında çiğneyip ezdi. Sonra da çöplükte eşinip bir böcek bularak zafer kazanmış kel horoz gibi gözlerini toparlak açarak Şahin'e dik dik baktı. Ama artık bu gözlerde zafer değil bir suç işlemişlik, bir günah yapmışlık duygusu da okunuyordu. Öylesine işlemiş, öylesine koymuştu bu hareket ona.

Ve oradan çabuk çabuk, hiç arkasına bakmadan bile savulup gitti kaçarcasına. Şahin hep daha burnunu çeke çeke ağlıyordu hıçkırarak. Bir de:

- Allah rızası için. Ölmüşlerimizin ruhu için, diye gene gene tekrarlıyordu.

Olup bitenleri izleyenlerden bir yaşlı nine de yanına sokularak avutmak için Şahin'e:

- Ağlama oğlum, ağlama, dedi. Ağlama sen. Mert ol! Baksana koskocaman bir çocuksun artık. Aslan çocuk... Elbet başına bir gelecek var bu kumanislerin. Aha, onlar tez günde mevlâsını da belâsını da bulurlar... Ağlama sen dedim, mert ol! Öyle ya, bunlar dinsiz imansız. Merhametsiz. Günahtan korkmazlar. Müslüman olanlar ekmek, nimet çiğner mi hiç. Asla! Nimeti yerde görseler bile alıp öperler, başına koyar ve bir sapa yere bırakırlar kuşlar karıncalar yesin diye. Böyleyiz işte biz Müslümanlar.

O anda avunmadı, ağlıyordu Şahin. Çünkü o henüz küçüktü. Ama bir gün olup büyüyecekti yavru Şahin. O zaman... Ağlamayacaktı.1986

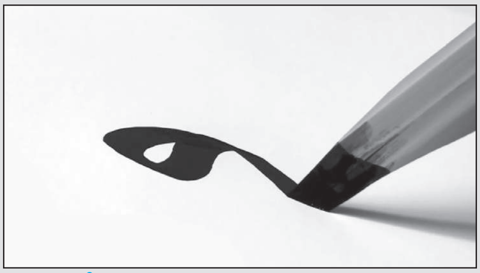

İSLÂM DİNİ İLE ALAY ETMENİN HÜKMÜ NEDİR?

İslâm dini ile alay etmek, alay edenleri ile beraber olmak, onların alaylarına ve gülmelerine iştirak etmek çok tehlikeli bir durumdur. Bir Müslüman hiç bir zaman böyle bir şeye iştirak etmemelidir, çünkü bu durum insanı dîn-i mübînden çıkarıp, münâfıkların zümresine dahil edebilir.

Eğer böyle bir durumda Müslüman kişi, onların dediğini destekler mâhiyette bir şey söylerse ya da onlarla beraber gülüp alay ederse, bu kesinlikle dinî bir risk taşır. Çünkü dinin hakikatleriyle alay etmek, onun doğru olmadığını söylemek anlamına gelir. Biz de aynı hususu desteklemek anlamında gülersek, aynı akıbete uğrarız ve, maâzallah, onlarla beraber cehennemi boylarız.

Bu durum, bütün dinî değerler için geçerlidir. Yani peygamberlerle, kitaplarla, meleklerle, cennet ve cehennemle, kaderle, müminlerle, cami ve hocalarla alay etmenin hükmü aynıdır. Dinle alay etmek ve dinî değerleri hiçe saymak, inanan insandaki dinî duyguları zayıflatıp zamanla tamamen ortadan kalkmasına sebep olur.

Aslen sorumuzun cevabı şu ayette yeterince açık verilmiştir: ***"Allah size kitapta şunu da bildirmiştir: Allah'ın ayetlerinin inkâr ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, bunu yapanlar başka bir konuya geçmedikçe onların yanında oturmayın. Böyle yaparsanız siz de onlar gibi olursunuz. Şüphe yok ki Allah münafıkları da, kâfirleri de cehennemde bir araya getirecektir."*** (en-Nisâ, 4/140)

ŞUMNU'DA OSMANLI BAKİYESİ SAAT KULESİ

MEHMET HASAN NÜVVÂB İHL ÖĞRETMENİ

İnsanoğlu zamanı ölçmek için eski çağlardan beri bir çaba içinde olmuştur. Bu amaçla zamanla saatler ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Saat, doğuda geliştirilmişse de kule saati yapma geleneği batıda ortaya çıkmış ve ilk defa kilise kulelerinde uygulanmıştır. Avrupa'da XIV. yüzyılda yaygınlaşan saat kulesi yapma geleneğinin Osmanlı topraklarında XVI. yüzyılın sonlarında başladığı kabul edilir.

Şehirleri ve kasabaları süsleyen birer tarihî yapı olarak en yüksek tepelere ya da her yerden görülebilen meydanlara dikilen saat kulelerini bulundukları yerlere göre üç kısma ayrılabilir: Şehrin merkezinde yer alanlar, yamaç ve tepelere dikilenler, bir yapı üzerinde bulunanlar.

Bulgaristan topraklarında Osmanlı döneminde inşa edilen saat kulelerinin sayısının yaklaşık 40 olduğu kabul edilmekle birlikte zamanla bunların bir kısmı yıkılmış, bazıları ise günümüzde de halka hizmet etmeye devam etmektedir.

Şüphesiz, Şumnu'da Osmanlı döneminden kalan kültürel ve tarihî eserlerden biri Saat Kulesidir. Şumnu'nun Orta Mahallesinde bulunan caminin hemen yanına daha sonraları bir çalar saat inşa edilmiştir. Zamanla bu camiye Saat Camisi denmeye başlamıştır. Saat

Camisi, Saat Kulesi ve altındaki çeşme bir üçlü kompleks meydana getirmiştir.

Kurucusu kesin olarak bilinmemekle birlikte eldeki rivayetler çelişkilidir. Bir görüşe göre, dönemin esnafbaşı olan Mehmet Duducuoğlu tarafından h.1153/m.1740 yılında yapılmıştır. Diğer bir görüşe göre ise 1604 yılında Tutucuzade Ömer tarafında inşa edildiği kabul edilmektedir. Ünlü seyyah Evliya Çelebi Şumnu'yu 1651 yılında ziyaret etmiştir. Kaleme aldığı eserde Saat Kulesinden bahsetmemektedir. Oysa ki, Saat Kulesi o dönem için şehrin merkezinde bulunmakta ve her 15 dakikada bir çalmaya devam etmektedir. Seyyahın bunu görmemesi ve duymaması imkânsızdır. Ayrıca Saat Kulesinin kitabesinin Şumnu'da vefat eden şair Yetimî (ö. 1752-53) tarafından yazıldığı göz önünde bulundurulursa, bazı tarihçilerin savundukları XVIII. asrın ilk yarısında yapılmış olduğu iddiası isabetlidir. Ayrıca kitabenin son mısrasında tarih de düşülmüştür ve bunun 1153/1740 yılına denk gelmektedir.

"Çalar Saat" olarak da bilinen Şumnu Saat Kulesi, halk arasında daha sonraları "Koca Saat" adını almıştır. Tuna Vilâyeti Sâlnâmesi'nde ismi "Memleket Saati" olarak geçmektedir.

Saat Kulesi, yukarıda ifade edildiği üzere Orta mahallede, Çavdar mezarlığının yanında, Şerif Halil Paşa Camisinin güneyinde, Bit Pazarı yakınında, askerî kışla ve Kazancılar sokağı yanında bulunmaktaydı. Böyle hareketli bir yerde Çalar Saatin yapılmış olması pek tabiidir.

Saat Kulesi, temeli dört köşe şeklinde başlayan bir bina üzerine konulmuş olup yüksekliği 20 metre kadardır. Tepesinde ise biri küçük, diğeri büyük olmak üzere iki çan bulunmaktadır. Küçük olan 15 dakika arayla, büyük olan ise 1 saat arayla çalmaktadır. Çanın sesinin uzaklara duyurulması için kenarlarında açıklıklar bırakılmıştır. İçerisine giren kapı küçük ve çok zariftir. Alt kısmında ise Osmanlı-Türk mimarisine göre işlenmiş bir çeşme vardır.

Beyaz mermer üzerindeki kitabesi çeşmenin üzerine konmuştur. Saat Kulesinin kitabesini aslen Şumnulu olup Şumnu'da vefat eden ve Çavuşzade Camisinin haziresine defnedilen şair Yetimî yazmıştır. 12 beyit yani 24 mısradan ibarettir. Beyitlerin 12, mısraların ise 24 olması, saatin dilimlerine ve 24 saate uygun olması hasebiyle ayrıca dikkat çekicidir.

Kitabenin belirli bölümlerinde şöyle denmektedir: "Gün-be-gün şevk ile Yusuf deyu etmekte nidâ." Bu mısrada Yusuf kelimesi gelişi güzel kullanılmamıştır. Ebced hesabına göre, Yusuf kelimesinin sayısal değeri 156'dır. Saat 1'den 12'ye kadar 78 defa, diğer devrede de 78 defa olmak üzere 24 saat içerisinde 156 defa çalmış olur ki, bu Yusuf kelimesinin sayısal değerine denk gelmektedir. Başka bir beyti de şöyledir: "Çalınıp kös gibi şehre letâfet verdi/Saldı âfâka acep gulgule hüsn-i sada. Kös, büyük davul anlamındadır. Fakat saatin sesi davulun sesinden çok daha güzel, nazik ve hoştur. Kitabede denildiği gibi çalarken çıkardığı ses gerçekten de kulağa hoş geliyor. Çeyreklerdeki vuruşu nispeten hafif, saat başlarındaki vuruşları ise kuvvetlidir.

Şumnu'yu ziyaret eden Robırt Uolş, Saat Kulesinin sesinin şehrin her tarafından duyulduğunu söylemektedir. Bunu teyit mahiyetinde Şumnu halkı arasında bu saatle ilgili bir efsane de anlatılmaktadır. Bir gün Osman-Rus savaşı esnasında bir Rus askeri Saat Kulesinin yanından geçerken aniden çalması üzerine korkmuş ve Saat Kulesinin çanına ateş etmiştir. Bundan dolayı Saat Kulesinin sesini önceden bütün Şumnu halkı duyarken şimdi ise sadece belli bir yere kadar duyulmaktadır inancı var. Kısacası saatin ses ayarı bozulmuş olarak kabul edilmektedir. Saat Kulesi, Şumnu'da tarihî eser olarak koruma altına alınmış olup günümüzde Şumnu şehrini süsleyen tarihî bir yapı olarak hâlâ hizmet etmeye devam etmekteler.

SOFYA'NIN MANEVÎ BEKÇİSİ SEYFULLAH EFENDİ CAMİSİ

SALİH DELİORMAN
ARAŞTIRMACI

Sofya şehrinde tespit edilen hayat izlerinin tarihi milâttan yaklaşık 2000 yıl öncesine kadar gitmektedir. O tarihlerden itibaren Traklar, Romalılar ve Bizanslıları barındıran şehir, nihayet 200 yıl kadar Bulgar hâkimiyetinde kaldıktan sonra 1382 yılında Osmanlılarca kan dökülmeksizin fethedilmiştir. Kısa bir zaman sonra Sofya, Haçlı ordularının saldırıları sonucu perişan hâle gelmiştir. Varna Savaşında Haçlılara galip gelen Osmanlılar şehri imar etmişlerdir. XV. asrın ortalarından itibaren Rumeli Beylerbeyliği merkezi olan Sofya hızla gelişmiştir.

Osmanlılar, Sofya'ya yerleştikten hemen sonra "fetih hakkı" olarak Aya Georgi ve Aya Sofya gibi kiliseleri Gül ve Siyavuş Paşa camileri olarak Müslümanların hizmetine sunmuştur. Ancak 1450'li yıllardan itibaren Sofya'da karar kılan Osmanlılar pekçok yeni binanın yapılmasıyla beraber camiler de inşa etmiştir. 1570 yılına ait Osmanlı kayıtlarına göre, o dönemde şehirde 41 mahalle varmış. Bunların 23'ü Müslüman, 14'ü Hristiyan, 4'ü de Yahudilerle meskûnmuş. Müslümanların yaşadıkları mahallelerin her birinde en azından bir cami veya mescit bulunuyor, hatta mahallelerin bir kısmı bunların adlarıyla anılıyormuş.

Sofya'daki camilerin sayısı, 40 ile 130 arasında değişmektedir. 1570 senesinden tahrir kayıtlarında 10 cami ve 34 mescit görünüyor. Yaklaşık bir asır sonra Sofya'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, sekiz Cuma camisinden ve bir kısmı şehir civarındaki bahçelerde kalmış "nice yüz" cami, tekke, medrese gibi binalardan söz etmiş ve bunların bir kısmının cemaatsiz kalması sebebiyle harap olduğunu bildirmiştir. Şunu da ifade etmeliyiz ki, 1858 yılında yaşanan büyük Sofya depreminde var olan camilerin 20'ye yakını hasar görmüş; bazılarının minareleri yıkılmış, tamamen yıkılanlar da olmuştur. Maddî zorluklar sebebiyle bazılarının tamir edilemediği ya da geciktiği 1860 yılına ait bir Osmanlı vesikasından anlaşılıyor. Cami sayısıyla iglili 1869 senesi Tuna Vilâyeti Sâlnâmesi, Sofya'da 44 caminin varlığından söz ediyor. Bu sayı, çok değerli Osmanlı Komiseri Ali Ferruh Beyin ulemâdan Hocazâde Hüseyin Hüsnü Efendinin verdiği bilgilere göre, 1902 yılında hazırladığı detaylı raporun verileriyle de neredeyse örtüşüyor. Bu camilerden günümüze ulaşanların sayısı ancak 5'tir. Bunlardan da sadece Banebaşı Camisi ibadete açıktır.

Halk arasında "Banebaşı" olarak bilinen cami, belgelerde Molla Efendi, Seyfullah Efendi, Bane, Kadı veya Mevlânâ Seyfullah Efendi Camisi olarak geçmektedir. Bânîsi hakkında elimizde pek bilgi bulunmuyor. Sadece Evliya Çelebi ve Osmanlı devlet adamı Arif Hikmet Beyefendi türbesinin cami bitişiğinde olduğunu bildiriyorlar. Caminin yapılış tarihi olarak E. Hakkı Ayverdi'nin zikrettiği 974/1566-67 yılı kabul ediliyor.

Cami bir külliye olarak yapılmış olup mektebi, kütüphanesi, sebili, hamamı, hanı ve bânîsinin türbeleri bulunmaktaymış. Seyfullah Efendinin ne gibi mallar vakfettiği bilinmiyor, ancak cami ve mektebe vakıf bıraktığı kesin. Zaman içerisinde vakfın gelirleri yetmemiş olacak ki, Süleyman kızı Hatice hanım, Hacı Ebû Bekir ve Mehmed ağalar bazı şartlarla camiye para vakfetmiştir. Ayrıca Sofya'nın meşhur hayırseverlerinden Sakallızâde Hacı Ahmed Ağa da her öğle namazından sonra camide Kur'ân talim edecek bir kurranın ücretini karşılamak üzere vakıf bırakmıştır. Camiye ait 1275 yılına ait muhasebe kayıtlarından anlaşıldığına göre, caminin kiralanmış dükkanları ve hanı, ayrıca işletilen parası bulunmaktadır. Bunlardan sağlanan gelirle camide 1 imam, 2 müezzin, 1 ihlâshân (İhlâs okuyan), 1 kayyım, 1 kütüphaneci, 1 muallim ve 1 türbedar görevlendirilmiş ve caminin diğer ihtiyaçları karşılanmıştır. Evliya Çelebi'nin camiyi ziyaret ettiği dönemde vaizi büyük Allah dostlarından biriymiş.

Seyfullah Efendinin yaptırdığı Bane(başı) Camisi büyük badirelerden geçmiştir. Hem tabiî afetler, hem de insan canavarlarının hedefi olmuştur. Sofya'daki diğer camilerin dinamitlenerek yıkıldığı dönemde onu da tasfiye etmek istemişler, fakat Bulgarlar, Osmanlı ve diğer devletlerin tepkisinden çekindikleri için buna cesaret edememişlerdir. En son 2011 senesinde ATAKA'nın sergerdeleri tarafından yakılmaya çalışılmıştır.

Bugün cami, zaman içerisinde geçirdiği birkaç ciddî tamir sonucunda ve en son Türkiye devletinin yaptığı restorasyonla dimdik ayakta durmaktadır. Beş vakit namaza açık olan cami, Cuma günleri dolup taşmaktadır. Ayhan Şükrü ve Şenol İsmail hocaların imamlık ve hatiplik yaptığı cami, encümen tarafından idare edilmekte, rehberi ve hizmetlileri bulunmaktadır.

DELİORMAN'IN HAS ADAMLARINDAN BİRİ

HALİL YAVAŞ HOCA

İsmiyle müsemma olan Halil Beytullah Yavaş, 1926 senesinin başlarında Deliorman'ın güzel köylerinden biri olup şimdilerde Rusçuk ilinde bulunan Beyalan (Smirnenski)'de dünyaya gelmiştir. Deliorman halkının genelinde olduğu gibi, ailesi çiftçilikle kıt kanaat geçinmektedir. Helâli helâl, haramı haram bilerek yaşayıp gitmektedirler. Müslüman-Türk olmaktan kaynaklanan kendilerine has birtakım değerleri olan bu aile, zorluklara rağmen çocukları Halil'i okutma derdine düşerler. İlkokulu köyünde tamamladıktan sonra kendisini Şumnu'ya gönderirler, sene 1943. Orada Medrese-i Aliyeye kaydolur. Yani o artık Halil Molla olmuştur. Zira medrese talebesine molla denmektedir.

Halil Yavaş, ilim yolculuğunda medrese müdürü Hazret namındaki Mehmed Efendi, Aydoğdulu Halil Efendi, Şarvılı Bilâl Efendi gibi ilim adamlarından ders almıştır. Ayrıca Şumnu'da asırlarca oluşan İslâm-Türk kültür ve medeniyetine dokunma imkânı bulmuştur. Böylece dört sene gelip geçmiş ve Halil Yavaş medreseden mezun olmuştur. Ailesinin imkânsızlıkları yüzünden hedefi olan Nüvvâb Medresesine devam edemeyerek köyüne dönmüştür.

Kısa zamanda evlenip ev bark sahibi olan Halil Efendi'nin Fikret ve Ayşe adlı bir erkek ve bir kız evlâdı olmuştur. Olmuştur olmasına da zorluklar belini bükmeye başlamış, o yüzden 1950'de ekmek parasını kazanma derdiyle Rusçuk şehrine gitmiştir. Ve gidiş o gidiş... Halil Hoca, bugüne bugün Rusçuk'ta Tuna'nın dalgalarıyla kulaklarının pasını silmeye devam etmektedir.

Komünizm zamanı her Türk için olduğu gibi, Halil Yavaş için de zor geçmiştir. Ateizmin kol gezdiği o dönemde din hizmeti üstlenmemiştir. Arabacılık, kapıcılık gibi göze batmayan işlerde çalışarak ekmeğini çıkarmış ve kimliğini korumaya gayret etmiştir. O zor şartlarda, hele bir de Rusçuk gibi bir şehirde Müslüman ve Türk olduğunu unutmamıştır. Deliorman odalarından aldığı hikmeti, medresede öğrendiği ilmi, aksakallardan tevarüs ettiği nezaket, kibarlık ve efendiliği kuşanmıştır. Deliormanlıların gizli fısıltıları arasında 70 yıldır dolaşan Osman Kılıç efsanesi Halil Yavaş'ın gönül dünyasında, adamlığında ayrı bir yer tutmaktadır.

1989 senesi gelince Bulgaristan'da özgürlük rüzgârı esmeye başladı. Kısa bir zaman sonra emekli olan Halil Yavaş, Rusçuk'ta imamsız kalan tarihî Mirzâ Said Paşa Camisine imam oldu. Ve ondan sonra 20 sene imamlık hizmetini yürüterek cemaate namazlarında öncülük edip genç nesillere İslâm ve Kur'ân'ı öğretti. Ama o herşeyden önce edep ve nezaket öğretti. Büyükle büyük, küçükle küçük olarak tatlı dilini, zengin gönlünü konuşturdu. Az konuşan, fazla dinleyenlerden, ama sorulduğunda uz konuşanlardandır Halil Efendi. Onun hâfızası Bulgaristan Türkünün çilesini saklamaktadır.

Halil Hocayı en fazla sevindiren olaylardan birisi Rusçuk'ta imam hatip mektebinin açılmış olmasıdır. Oradaki gençleri teşvik etmiş, güler yüzü ve tatlı diliyle imam hatipli gençler üzerinde olumlu tesirleri olmuştur.

Halil Hoca, 2007 senesinde vefakâr eşini kaybetmiştir. Yaşı da ilerleyip yaklaşık 15 sene hizmetten sonra Rusçuk'taki mihrabı gençlere devretmişse de yine boş duramamıştır. Bazen camiden, bazen cemaatten, bazen de imamdan mahrum olan Byala kasabasına, bazen de Prosenik ve Marten köylerine giderek hiç olmazsa Cuma namazı kıldırmış, özellikle kadınların bir araya gelip Kur'ân okumalarını sağlamıştır.

Sade ve mütevazı bir hayat yaşayan Halil Efendi, düşük emeklilik maaşına rağmen, hayır yapmaktan da geri durmamıştır. Başmüftülükçe düzenlenen eğitime, yetimlere ve diğer hizmetlere yardım kampanyalarına elinden geldiğince yardım etmekedir. 2015 senesinde Rusçuk İmam Hatip Lisesinin pencerelerini yenilemek için kesesinin ağzını açan Halil Hoca yaptığı bağışla etrafındakileri şaşırtmıştır. Kendisi medrese odalarının soğuğunu epey çektiği için öğrencilerin durumunu en iyi anlayanlardandır.

Halil Efendi, birçok insandan farklı olarak hizmet ettiği kuruma, Başamüftülük teşkilâtına saygıda kusur etmemektedir. Bunu zaman zaman kendisine yaşatılan olumsuzluklara rağmen yapmaktadır. Hatta bununla da kalmayıp kurumun itibarını yükseltmek için çalışmaktan geri durmamaktadır. Günümüzde vermek için ne alacağım diyenlerin sayısı aşırı derecede artmışken Halil Efendi, kısa bir zaman önce Beyalan'ın Kambeş mahallesinde bulunan camiye ata yadigârı 6 dönüm toprağını vakfederek ayrı bir güzellik ortaya koymuştur. Demek ki, hocalar sadece almıyor, veriyorlar da...

İlerleyen yaşına rağmen yaşadığı eski Türk mahallesinden kalkıp zar zor en azından Cuma namazlarını Hacı Mehmed Camisinde kılmaya gayret eden Halil Hoca böylece güzel insanlar arasında yerini almaktadır. Rabbim, ömrünü uzun, amelini makbul etsin!

ALİOSMAN MEHMED

AYTOS MÜFTÜLÜĞÜ İMAM VE ENCÜMENLER İLE TOPLANTI YAPTI

Aytos Bölge Müftülüğü 27 Kasımda bölgedeki imam ve cami encümenleri ile bir araya gelerek toplantı yaptı. Önemli konuların konuşulduğu toplantıda "Yetimler Haftası" kampanyası ve "Müslümanlar" dergisi ile ilgili abonelik çalışmaları ele alındı. Ayrıca bir taraftan 2018 yılı gelir-giderleriyle ilgili raporlar değerlendirilirken diğer taraftan da önümüzdeki yıl için bütçe taslakları görüşüldü. 2019 yılı için bölgede yapılması planlanan yeniliklerden birinin kadınlara yönelik seminerlerin yapılacak olmasıdır.

RAHMAN-AŞIKLAR KÖYÜNDE MEVLİT PROGRAMI

Peygamber Efendimizin mübarek doğumlarının vuku bulduğu Rabiulevvel ayı vesilesiyle Silistre Bölge Müftülüğü mevlit programı düzenledi. 24 Kasımda Rahman-Aşıklar (Okorş) köyünde gerçekleştirilen programa katılanlar Kur'ân-ı Kerim, mevlid-i şerif, ilâhi ve nasihat dinleme imkânı buldular. Rahman-Aşıklar ve civar köylerden katılan Müslümanlar anlamlı ve güzel bir gece geçirdiler. Etkinliğe Yüksek İslâm Şurası Başkanı Vedat S. Ahmed, Silistre, Şumnu ve Dobriç bölge müftüleri de katılarak gecenin bereketinden istifade ettiler.

OMBUDSMAN MALKOÇ BAŞMÜFTÜLÜĞÜ ZİYARET ETTİ

Türkiye Ombudsmanı Şeref Malkoç, Başmüftülüğü ziyaret ederek Başmüftü Dr. Mustafa Hacı ile görüştü. 19 Kasımda düzenlenen Balkan ülkeleri ombudsmanları toplantısı için Bulgaristan'a yapmış olduğu resmi ziyaret sırasında Başmüftülüğe de nezaket ziyaretinde bulundu. Görüşmede Başmüftü, Başmüftülük kurumunu ve işlevlerini tanıttı, Bulgaristan Müslümanlarının sorunlarını özellikle de haklarıyla ilgili sıkıntıları anlattı. Toplantıya T.C. Bulgaristan Büyükelçisi Dr. Hasan Ulusoy, Yüksek İslâm Şurası Başkanı Vedat S. Ahmed, Başmüftülük Genel Sekreteri Celâl Faik de katıldı.

KOŞUKAVAK'TA MEVLİT

Koşukavak (Krumovgrad) merkezindeki Seyyidler Camisinde Mevlid Kandili münasebetiyle dinî program düzenlendi. 16 Kasımda yapılan programın resmî misafileri arasında Kırcali Bölge Müftüsü Beyhan Mehmed, müftü vekilleri Erhan Receb ve Nasuf Halil yer aldılar. Biribirinden güzel konuşmalarla renklendirilen program, Bölge Müftüsünün okuduğu Cuma namazı hutbesi ile taçlandı. Mevlit Kandili vesilesi ile cami ve pazar etraflarındaki insanlara simit ve dini literatür dağıtıldı.

Брой 12 (288)
Декември 2018
Година XXVI

ISSN: 1312-9872

Издател
МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство

Вид издание
Месечно, периодично

Редакционна колегия
Ведат С. Ахмед
Джемал Хатип
Доц. Ибрахим Ялъмов
Д-р Исмаил Джамбазов
Д-р Кадир Мухаммед
Мурад Бошнак
Мухаммед Камбер

Технически редактор
Салих М. ШАБАНОВ

Контакти
София 1000
ул. „Братя Миладинови" 27
Списание „Мюсюлмани"
Тел.: 02/ 981 60 01

Представителства
Мюсюлмански настоятелства
Районни мюфтийства

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Печат:
Sky Print

Абонаментни цени
Годишен: 24,00 лв.
Шестмесечен: 12,00 лв.

ВЯРВАМЕ, АМА В КАКВО И КОЛКО?

Мюсюлманин ли си?
Елхамдулиллях, мюсюлманин съм!
Откога си мюсюлманин?
От „калюбеля"...

Тези и подобни въпроси навремето децата ги наизустявали в мектебите и през целия си живот ги повтаряли. Дори при поява на склероза поради настъпване на старостта те били едни от най-късно забравените неща.

Тези простички въпроси и отговори всъщност оформяха идентичността на хората. Затова човек се стараеше да изживее живота си в границите, начертани от тези въпроси и отговори. Несъмнено те биваха подкрепяни с верските принципи, обобщени в „аменту", подсилвани с притчи за пейгамберите и подхранвани с някое разказче за някой евлия. Повечето мюсюлмани, които биваха определяни като простолюдие, въпреки че не разбираха дълбокия смисъл на тези изрази, вярваха в тях!

Може би това беше достатъчно за човека, който живееше обикновен живот в мюсюлманско общество, получаваше семейно възпитание и нямаше кой знае какви възможности за учене и изследване. Но с течение на времето това започна вече да не задоволява хората, които имаха възможности да учат и проучват, да живеят съвместно с чуждите, и училищното образование почна да надделява над семейното възпитание. При появата на тази незадоволеност взеха да се появяват и някои аномалии. Крехкото дърво на вярата, чиито корени и сърцевина не са подхранени с наука, след известно време започна да се предава на бушуващите силни ветрове.

Ние живеем в период, в който позитивизмът, материализмът, секуларизмът и нихилизмът властват и объркват духовния мир, главите и поведението на индивидите и обществата. Всеки от нас е изведен от тихия пристан на нормалното битие, което ни осигуряваше нашата религия, и сме принудени да се борим с яростните вълни на неверието и еретичните вярвания. Несъмнено в този процес даваме много жертви...

Да, казваме, че сме мюсюлмани, но вече трудно изричаме „елхамдулиллях"... Казваме, че смъртта е реалност, искаме да четат Коран и мевлид за покойниците ни, но не се подготвяме за живота след смъртта. Дори изричаме думи като „Бе, какво ще стане, като умра – ще сипят един тон пръст и всичко ще приключи...", които в никакъв случай не би трябвало да никнат в сърцето и да излязат от устата на мюсюлманина. Като ни отърва, казваме „АЗ направих!", а когато не ни се нрави – „от Аллах е...". Изключително хлабаво държим за намаза, който е окачествен от Пейгамбера (с.а.с.) като „отличителната черта между вярващия и невярващия". И освен това, предупреди ли ни някой за адския огън, който ни очаква, ухилено му отговаряме: „Някой да е ходил и видял, и да се е върнал?!".

Използвайки един изключителен благодатен израз като „комшулук", поставяме и украсяваме новогодишна елха. Но това е произтекло от езическите вярвания на комшията... Отговорът е готов: „Аман, джанъм, да бъдем поне малко толерантни!". Вкарваме в живота си някои харами, като че ли са хелял, след което следва извинителното обяснение: „Е, в кое време живеем?!" и така прехвърляме топката към времето.

Казано с две думи: мюсюлмани сме и вярваме, ама колко?

Ведат С. Ахмед

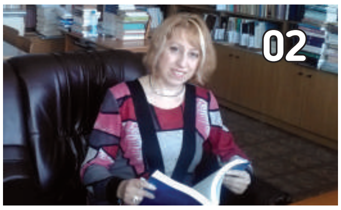

СЪДЪРЖАНИЕ

02 Успехът се постига не като се гледа от върховете, а бавно изкачвайки се към върха
05 Свидетелството, че Мухаммед (с.а.с.) е пратеник на Аллах
06 Вярата е вродена и умира последна
08 В какво вярваме?
10 Коледа и нашата вяра
12 Мъдростта в регламен-тирането на женитбата
14 Да пиеш вода от извора на Дунав
16 Град Пещера и историческите му забележителности от османския период
17 Сюлейман Ибн Йесар Ел-Хузаи

За съдържанието на публикациите отговорност носят авторите им, а за обявите и рекламите – рекламодателите. • Уважаеми читатели, поради наличието на цитати от Свещения Коран и хадиси на страниците на списанието Ви молим да не го хвърляте на земята.

УСПЕХЪТ СЕ ПОСТИГА НЕ КАТО СЕ ГЛЕДА ОТ ВЪРХОВЕТЕ, А БАВНО ИЗКАЧВАЙКИ СЕ КЪМ ВЪРХА

Интервю с доц. д-р Мерйем Салим-Ахмед от Шуменския университет

Мерйем Салим е родена на 25 март 1973 г. в град Шумен. Средното си образование завършва в Духовно училище „Нюввабˮ в града. През 1998 г. се дипломира в специалността „Турски език и литератураˮ на Шуменския университет и през 1999 г. става асистент в същата катедра. Научните си изследвания насочва в областта на историята на турския език и през 2006 г. става доктор, защитавайки дисертация на тема „Развитие на фонетичната система на книжовния турски език в периода XIX – началото на XX в. (въз основа на писмени източници)ˮ. През 2014 г. става доцент с труда си „Подчинителни отношения в сложното изречение в турския език (върху текст на анонимно „Газаватнамеˮ от XV век)ˮ.

Доц. д-р Мерйем Салим преподава в Шуменския университет османотурски език и история на турския език, както и съвременен и практически турски език. Извършва научни изследвания в областта на историята на езика, междуезиковото взаимодействие и културата. От месец октомври 2017 г. е ръководител на Катедрата по турски език и литература. Омъжена е и е майка на една дъщеря.

▶ Уважаема доц. Мерйем Салим-Ахмед, Вие сте от малцината хабилитирани преподаватели в българските висши учебни заведения от мюсюлмански и турски произход. Как едно момиче от Делиормана или едно момче от Родопите може да постигне този успех в научното поприще?

Поех по пътя на науката, вярвайки, че ще успея и ще превъзмогна много препятствия с амбицията и желанието за работа в научноизследователската и образователната сфера. Гордея се, че съм родена в едно скромно семейство и израсла в едно малко шуменско селце. Едно момиче от Делиормана или момче от Родопите постига успеха не като гледа от върховете, а бавно изкачвайки се към върха. Успехът според различните хора и в различните области се дължи на много различни неща. Според мен три са нещата, които могат да дадат сили и да стимулират един млад човек да успява да постига целите си в областта на науката – желанието, оптимизмът и вярата.

▶ Радва ни фактът, че Вие сте от първите възпитанички на Духовно училище „Нюввабˮ в гр. Шумен. Защо избрахте да учите средното си образование там? И какво Ви даде наследникът на историческия „Нюввабˮ?

Всички знаем, че това училище има дълбоки исторически корени. Аз съм от първия випуск на откритото през 1990 г. Средно мюсюлманско духовно училище „Нюввабˮ (дн. ДУ „Нюввабˮ) в гр. Шумен, а също така и от първия курс момичета в историята на училището. „Нюввабˮ заема специално място в живота и сърцето ми. Изборът ми да уча в духовното училище беше мотивиран от интереса към турския език и особеностите на религията, за които дотогава нямаше възможност да се получат знания в образователните институции.

Това, което постигнах в своето кариерно развитие, дължа на обучението си в ДУ „Нюввабˮ, на всички мои учители и преподаватели там, на знанията и ценностите, които придобих през този период. Обучението и успешното дипломиране от духовното учи-

Публична лекция на тема „Турският език в светлината на писмените паметници на арабско писмо“ – Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

лище се оказаха определящ фактор при избора на университетската специалност и професията ми по-нататък.

Вие сте от кадрите на Шуменския университет и сте първата, защитила докторска дисертация и впоследствие станала доцент в областта на турската филология. Вече ръководите и катедрата. Как се движат нещата във Вашата катедра?

Катедрата по турски език и литература в Шуменския университет има своя 25-годишна история и след толкова много преодолени трудности през годините днес тя се утвърждава като едно стабилно обучаващо звено, с качествен академичен състав, доказал се със своите компетентни и определени научни приноси в областта на съпоставителната лингвистика, историческата лингвистика и османския език, турската литература и фолклористиката, историята и интеркултурната комуникация. Обучението в катедрата се провежда в бакалавърска, магистърска и докторска степен. Действаща в катедрата е специалността „Турска филология и бизнес комуникация“, която има за цел да подготвя квалифицирани кадри за всички области на съвременния социален живот, изискващи висше филологическо образование, способни да се адаптират към изключително динамичните пазарни условия и нарастващите изисквания към специалистите в сферата на хуманитаристиката и филологията, а също така в сферата на бизнес комуникациите.

Обучението на студентите по специалността „Турска филология и бизнес комуникация“ има за цел да подготви при завършване на педагогическия модул учители по турски език и литература.

Като човек, който подготвя и учители по турски език, а може би сте преподавали и в училищата, как оценявате днешното критично състояние? Какво може и трябва да се направи за по-широкото изучаване на турския език, което по закон е дадено?

Преди години имах възможността да преподавам турски език в ДУ „Нюввааб“, но предвид спецификата на училището тази дисциплина се изучава като задължителноизбираема. За изучаването на майчин език (турски) в основното училище добивам представа от посещенията си като изпитващ по време на преддипломната практика на нашите студенти. Положението с майчиния език в училищата действително е критично.

Апелът, който отправям в това отношение, е единствено към родителите на децата. Никак не е логично един родител да мисли, че не е необходимо детето му да знае и владее литературно майчиния си език, а още повече че е излишно да го изучава в училище. Самите родители трябва да са инициаторите на мотивирането на децата си и въвеждането на турския език в училище.

Доц. Мерйем Салим, Вие сте специалист в областта на историческата лингвистика и по-специално в областта на стария и съвременния турски език, но основно се занимавате с османотурски език. Какво изследвате, на какви османотурски документи и материали се натъквате в своите изследвания?

Цялата ми научноизследователска дейност е насочена основно в областта на историческата лингвистика на турския език, съвременния турски език и турската (османска) култура. Изследванията ми съдържат лингвистичен анализ на писмени паметници, написани на арабица, предимно ръкописни съчинения на османотурски език. Докторската ми дисертация беше посветена на звуковия състав на турския книжовен език въз основа на писмени източници, речници и граматики от края на XIX – началото на XX век. А в хабилитационния си труд изследвах един аспект на турския синтаксис, и конкретно подчинителните отношения в сложното

Страница от ръкописния тефтер джьонк – Hâzâ Destân-ı Osman Pehlivan ile Receb Kahraman.

изречение, в текст на анонимното съчинение „Газават-ъ султан Мурад, бин Мехеммед Хан“. По-рано писменият паметник „Газаватname“ беше обект на мои изследвания и по отношение на звуковите, лексикалните и морфологичните му особености.

Процесът на формирането на турския език и корените на неговата история се крият в далечното му минало, но колкото повече се навлиза в това минало, толкова по-оскъдна е информацията. Писмените паметници свидетелстват за възникването на езика, за пътищата на формирането и развитието му, за някои процеси на установяване и кодифициране на основните му норми.

Лингвистичните изследвания по история на турския език изясняват по-общо и комплексно основни въпроси от фонетиката и граматиката, дават знания за някои категории и норми. През последните години научното разработване на проблемите на турския език има значителни постижения, но обемът на изследванията в това направление е все още скромен. Затова всичко, което носи информация за историята на турския език и култура, влиза в моето поле на интереси и изследвания.

► *Какъв е интересът на студентите Ви към османотурския език?*

Без съмнение, университетските преподаватели са в уникалната позиция да се отнасят с отговорност към преподаваните от тях учебни дисциплини и същевременно да ръководят процеса на възприемане, овладяване на знания, както и реализацията на следващите поколения от експерти в тази предметна област. В България интересът към проблемите на османистиката е исторически обусловен. База за нейното развитие е богатството от архивни и ръкописни материали, останали по нашите земи от времето на Османската държава. У нас интересът към турския език (респ. османския) и неговото преподаване в исторически и езиковедски аспект преминава през различни етапи. Обучението по османски език на академично ниво започва преди повече от век, преди приемането на латиницата и езиковата реформа в новосъздадената Република Турция.

Османотурският език предизвиква голям интерес и у студентите в нашата специалност. Аудиторната работа със студентите по османски език в университетските специалности изисква специфичен методически подход при представянето на османската граматична система и графика. След като усвоят арабицата, някои от студентите се амбицират от предизвикателствата, които предлага този писмен език, и с желание работят върху избрани теми, които защитават като научни тези на дипломни работи в края на обучението си по специалността. С удоволствие работя с такива студенти и се възхищавам на резултатите, които показват. Българската туркология и османистика очакват своите млади изследователи.

► *Наскоро изнесохте доклад, свързан с един „джьонк“. Може ли да споделите повече за него – как попадна у нас, как е съхранен и какво съдържа?*

Представих този писмен паметник на един международен симпозиум в Истанбул, свързан с турската култура в България. Ръкописното тефтерче джьонк представлява ценен извор за турската култура и народна литература, а също така и за развитието на турския език. Джьонкът съдържа шест анонимни поетически произведения, четири от които са епични произведения (destan), едно тюркю и иляхи. На един от всичките 22 листа е отбелязана 1910 година, според която се предполага, че ръкописът е съставен в началото на XX в. Тефтерчето е открито в едно търговищко село. У нас джьонковете са все още малко познати и изследвани. Наскоро ми бе предоставен още един такъв тефтер със същите особености и религиозно съдържание – иляхи, от Шумен. За читателите на сп. „Мюсюлмани“ с удоволствие бих предоставила някои произведения от тези ръкописни тефтерчета.

► *И един последен въпрос – кои са най-важните неща, които родителите трябва да предадат на децата си, за да не изгубят те своята идентичност?*

Човекът е зависим от обществото, в което живее. Детето трябва да придобие опит за разпознаване на действителността сред многообразието, което го обкръжава в това общество, да открива себе си в различни ситуации и да подхожда правилно в постъпките си. За да запазят своята идентичност, родителите трябва да научат децата си да откриват сами ценностите в живота, ценностите, които осмислят човешкия живот и оформят идентичността. Това, което аз предавам на моето дете, е вярата, толерантността и търпението.

ИНТЕРВЮТО ВЗЕ: АЛИОСМАН МЕХМЕД

СВИДЕТЕЛСТВОТО, ЧЕ МУХАММЕД (с.а.с.) Е ПРАТЕНИК НА АЛЛАХ

Мъртвецът в гроба ще бъде подложен на изпитание и ще бъде питан три въпроса. Ако отговори на тях, ще се спаси, а ако не може да отговори – ще бъде съкрушен. Единият от тези въпроси е: кой е твоят Пейгамбер, т.е. Пратеник?

Не ще отговори на този въпрос, освен онзи, когото Аллах е дарил с благодат и сполука в земния живот да осъществи условията за отговор на този въпрос, т.е. условията на това свидетелство.

Това негово състояние ще му вдъхнови отговорите в гроба, а свидетелството ще му бъде от полза в съдния ден, в който няма да са от полза нито синове, нито пари, нито имоти. Гореспоменатите условия са следните:

Подчинение на заповедите на Мухаммед (с.а.с.):

Всевишния Аллах е повелил да му се подчиняваме със следния айет: ***„Който се покорява на Пратеника, вече се е покорил на Аллах“*** (ен-Ниса, 4: 80). Също така е повелил на Своя Пратеник: ***„Кажи: „Ако обичате Аллах, последвайте ме! И Аллах ще ви обикне“*** (Ал-и Имран, 3: 31).

Влизането в дженнета е свързано с абсолютното подчинение на Пратеника (с.а.с.), а той казва: *„Всички хора от моята общност ще влязат в дженнета, освен този, който се възпротиви“*. Присъстващите рекоха: „О, Пратенико на Аллах! Кой се възпротивява?“. *Рече: „Който ми се подчини, ще влезе в дженнета, а който не ми се подчини, той се е възпротивил“* (Бухари). Който обича Расулюллах (с.а.с.), трябва да му се подчини, защото подчинението към него е плод на обичта, а това е доказателство за тази обич.

Вяра в повеленото от Мухаммед (с.а.с.):

Някой, който поради страст, прищявка, его или каприз, ако сметне за лъжа нещо, което е документирано като истина от Пратеника (с.а.с.), то този човек смята за лъжа Аллах и Неговия Пратеник. Тъй като Мухаммед (с.а.с.) е предпазен от грешки и лъжи, защото ***„Той не говори от себе си“*** (ен-Неджм, 53: 3).

Избягване на онова, което е забранил:

Обхватът на това е много широк – започва с най-големия грях – ширк, минава през големите грехове, пагубните дела и достига малките грехове и нежеланите неща. Според обичта на мюсюлманина към Неговия Пратеник (с.а.с.) се увеличава неговата вяра, а когато вярата му се повиши, Аллах прави така, че да заобича добрите дела, и го сторва да мрази неверието, развалата и греховете.

Да се служи на Аллах само така, както Аллах е заповядал чрез езика на Своя Пратеник:

Основното нещо в ибадетите е забраната. Не е разрешено да служим на Аллах, освен чрез това, с което е дошъл Расулюллах, а той е казал: *„Който извърши дело, което не сме повелили, това дело е отхвърлено“* (Муслим), т.е. не е прието от Аллах, защото не е според сюннета на Пейгамбера Му.

Трябва да се знае, че обичта към Пратеника (с.а.с.) и обичта към онова, което е повелил, е задължителна. А който ненавижда нещо от онова, което е повелил Расулюллах (с.а.с.), то този човек става неверник, дори да изпълнява нещото, което ненавижда. И не е достатъчна само обичта! Трябва да го обичаш повече от всичко останало, дори и от самия теб! Наистина, който заобича нещо, показва плодовете на тази обич. Затова този, който обича Пратеника (с.а.с.) истински, той започва да го следва като модел. Следва неговия сюннет, без значение дали сюннетът се състои от думи, дела, подчинение на заповедите му или предпазване от нещата, които е забранил! Следва неговия пример в трудност, охолство, одобрение или неодобрение в дадени неща.

Наистина, подчинението и следването на Пратеника (с.а.с.) са плодът на обичта към него, а без тях не е истинска тази обич. А обичта към Пратеника (с.а.с.) има много признаци. Ето и някои от тях:

1. Честото му споменаване и казване на салеват.
2. Желанието за срещата с него.
3. Уважението и почитта при споменаването му.
4. Да мразиш онзи, който мрази Пратеника (с.а.с.), да страниш от онзи, който противоречи на неговия сюннет и въвежда бидати в религията!
5. Да обичаш този, който Мухаммед (с.а.с.) е обичал от семейството си и своите сподвижници.
6. Вземането за пример на неговия прекрасен морал.

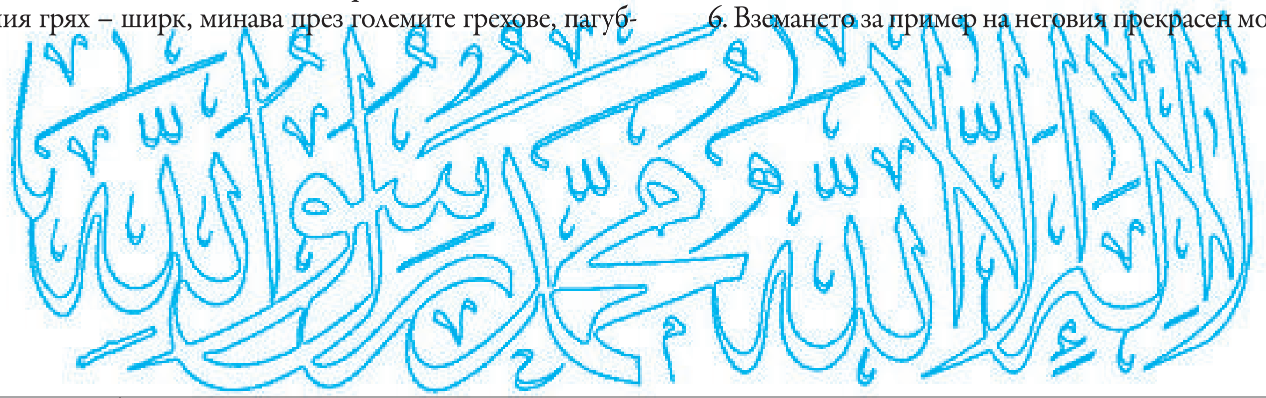

Д-Р АХМЕД ЛЮТОВ
ЕКСПЕРТ ОТДЕЛ „ВЪТРЕШЕН ОДИТ“

ВЯРАТА Е ВРОДЕНА И УМИРА ПОСЛЕДНА

„Нима хората смятат, че ще бъдат оставени да казват: „Повярвахме!“, без да бъдат изпитвани? Вече изпитахме онези преди тях. Аллах знае кои говорят истината и знае лъжците“ (ел-Анкебут, 29: 2–3).

С това знамение Аллах ни показва, че не е достатъчно само да кажем „ние повярвахме“. Защото някой може само да го изрече с думи на глас, но в сърцето си да не е дълбоко убеден. Затова в следващия айет Аллах ни показва състоянието на онези, които казват, че са повярвали, но вярата още не се е настанила в сърцата им. Той предупреждава, че тези хора няма да се спасят така лесно, само с думата „повярвах“. Всеки, който е заявил вярата си, ще бъде подложен на изпитание. Това ще покаже доколко вярваме: истински – така, както Аллах иска от нас чрез Корана, или така, както ние си желаем и на нас ни е изгодно. Ясно трябва да се отчете вярата, която трябва да се настани добре в сърцата, т.е. да има пълна убеденост и да се изчистят всякакви съмнения. Ние не можем, но Аллах отчита всичко много прецизно: ***„Бедуините рекоха: „Ние повярвахме“. Кажи: „Не сте повярвали, ала кажете: „Отдадохме се на Аллах!“, защото вярата не е влязла още в сърцата ви. И ако се покорите на Аллах и на Неговия Пратеник, Той не ще отнеме нищо от делата ви. Аллах е опрощаващ, милосърден“*** (ел-Худжурат, 49: 14).

Прието е, че който вярва в така нареченото „аменту“, се брои за вярващ. Аменту обхваща шест основни верски принципа, те са: вяра в Аллах, в ангелите, в свещените книги, в пратениците, в съдния ден, в съдбата и в това, че и доброто, и лошото са създадени от Аллах. Мюсюлманин, който вярва в тези неща, означава, че е изпълнил задълженията си на вярващ. Несъмнено вярата е светлина, която Аллах е поставил в сърцата на вярващите. Това е едно божествено спокойствие. След като тази светлина и спокойствие бъдат приети с цялото сърце, това означава, че човек е повярвал истински.

Основата на всичко е вярата в Аллах и в Неговото единство. Тази вяра трябва да бъде подплатена и подкрепена с дела и думи. Не е достатъчно само да се казва, но трябва и да се показва. Защото според направено социологическо проучване за нагласите на мюсюлманите в България резултатите относно вярата са доста обезпокояващи. На въпроса „Вярвате ли в Аллах (Бог)?“ 76,9 на сто са отговорили, че вярват в Аллах (Бог). За сравнение, при подобно проучване, направено през 2011 г., на същия въпрос по този начин са отговорили 80,1 на сто. Обезпокояващото е, че за пет години процентът на вярващите в Аллах (Бог) е намалял с 3,2 на сто. Погледнато като цяло, само 76,9 на сто от мюсюлманите в България вярват в Аллах.

Един от отговорите на същия въпрос: „Може би има Аллах, но се съмнявам“. Така са отговорили 4,6 на сто, което също е много тревожно, защото, който се съмнява във вярата си в Аллах, автоматично излиза от религията. Един от малкото грехове, които няма да бъдат опростени, е съдружаването на Аллах. Най-малкото съмнение и съдружаване ще бъдат наказани. Затова трябва да си зададем въпроса дали вярваме правилно, т.е. така, както иска Аллах от нас.

Трябва да отбележим също така, че когато стане въпрос за вярата, често мюсюлмани дават следния отговор: „Аз си вярвам посвоему и вярата ми е в сърцето!“. Особено когато между мюсюлманите има различия относно вярата, всички казват: „Ние също сме вярващи, въпреки че не изпълняваме нищо от това, което ни повелява религията“. И посочват поговорката: „Вяра и пари не се знае къде и при кои са“.

Обаче според исляма, за да се затвърди вярата, трябва да бъде подкрепена от знание и силно убеждение.

Трябва да се правят ибадет, зикр (споменаване), размишление, молитва, отдалечаване от забраненото и поощряване на полезното. Трябва да се прави покаяние за нещата, които очернят сърцето. Често трябва да се споменават думите: „Ля иляхе иллаллах“ – „Няма друг бог освен Аллах“, тоест така нареченото келиме-и тевхид, за да укрепим чистото убеждение – тевхид. Трябва да сме близо до вярващи и да общуваме с тях, да се възползваме от техните знания. Основата на вярата в единобожието е изразена в сура Ихляс: ***„Кажи** (о, Мухаммед): **„Той е Аллах – Единствения, Аллах, Целта (на всички въжделения)! Нито е раждал, нито е роден, и няма равен Нему“.***

Вярата се определя според степента на богобоязънта на вярващия. Когато вярата е подплатена с много ибадет, ислямът бива приложен. Несъмнено Аллах няма да приеме действия без вяра. Затова преди всичко е вярата. Ибадетите на пръв поглед може да изглеждат еднакви, например намазът като ибадет може да бъде еднакъв и равен по брой и рекяти, но при Аллах този намаз има различна стойност, а именно според предаността и богобоязънта на вярващия. Важно е също и намерението, с което се извършват ибадетите. Това дали от извършените ибадети се изпитва някакво удоволствие и удовлетворение. В ахирета Аллах ще разглежда и оценява ибадетите и всички дейности и практики на вярващите според намерението, с което са извършени.

В нашето съвремие хората трябва да се стараят да задоволяват не само физическите си потребности, но трябва да търсят и начини да захранват сърцата си с вяра и душите си – със спокойствие и мир. Тъй като човекът е създаден от тяло и дух, от физика и душа. Когато душата е в тялото, има живот, когато душата напусне тялото, идва смъртта за тялото и то се разпада. За да съществува един човек, трябва да се развива и тялото, и духът в него. Когато едното се развива за сметка на другото, се губи балансът и човек е непълноценен. Храната за душата е вярата. Вярата е заложена у човека, но той трябва да я открие и развие в съответствие с повелите на Аллах, защото вярата, която ще бъде приета при Аллах, е посочената в исляма.

КАКВО СЕ СЛУЧВА?

...С ФОНД „РИСАЛЕ“

Отговаря Джемал Хатип, експерт отдел „Издателство“

▶ *Уважаеми г-н Хатип, през настоящата година се учреди фонд за подпомагане на издателската дейност на Главно мюфтийство. Какво представлява фонд „Рисале“?*

На своето 12-о поредно заседание, което се проведе на 25.01.2018 г., Комисията по издателска дейност, по инициатива на някои нейни членове, разгледа и подготви проектоправилник за организацията, дейността и учредяването на така наречения фонд „Рисале“ и го предложи на Висшия мюсюлмански съвет. От своя страна Висшият мюсюлмански съвет с решение №812 от 07.03.2018 г. одобри предложението на Комисията и учреди фонда, както и прие неговия правилник.

Основната цел на учредяването на фонд „Рисале“ е подпомагане на издателската дейност на Мюсюлманско изповедание и нейното развитие.

Според гл. 4, чл. 9, т. 1, 2 и 3 на правилника: „Разходването на средствата от фонд „Рисале“ става единствено по решение на Комисията по издателска дейност към Висшия мюсюлмански съвет... и само за издателската дейност. Комисията по издателска дейност със свое решение може да определи къде, как и за кои проекти в издателската дейност да бъдат изразходвани даренията от фонд „Рисале“, освен ако има изрично изразена воля на дарителя за определена дейност или проект, който съвпада с целите на комисията...“.

▶ *Има ли вече видими резултати от дейността на фонда?*

Още от самото учредяване на фонда започнаха да постъпват дарения в него от мюсюлманската общност в страната. И досега, елхамдулиллях, според последните данни на счетоводството ни, във фонда са постъпили дарения на стойност от 13 461.00 лв.

Сумата от 7744.00 лв. от споменатите дарения е изразходвана за превода на 926 страници от хадисните книги на имам Бухари и имам Муслим, 372.00 лв – за редакцията на 168 страници от книгата имам Бухари. Освен това заплатена е и сума от 2506.00 лв. за редакцията на 1403 страници от превода на тефсира „ес-Саади“. Платени са също и сумите от 1172.00 лв. – целево дарение за отпечатването на книгите „Уча се да вземам абдест“ и „Уча се да кланям намаз“, и 1300.00 лв. – целево дарение за отпечатване на книгата „Големите грехове“. В момента в касата на фонда са останали дарения на стойност от 367.00 лв.

Очакваме подкрепата на всички, които са съпричастни с нашето намерение да развием разпространението на исляма чрез калема. Благодаря на всички, които направиха дарения и подкрепиха една инициатива, която ще има сериозни плодове.

В КАКВО ВЯРВАМЕ?

РЕЙХАН КАРААЛИЕВ ВАИЗ В РАЙОННО МЮФТИЙСТВО – ПЛЕВЕН

Намираме се в един от най-опасните месеци за нас като мюсюлмани. Месец, в който може да изгубим много, ако не внимаваме. В трети айет на сура ел-Маиде Аллах казва: *„Днес изградих за вас вашата религия и изпълних Своята благодат към вас, и одобрих исляма за ваша религия“*. А Мухаммед (с.а.с.) казва в прощалното си хутбе: *„След мен оставям две неща: Свещения Коран и благородния ми сюннет, ако ги спазвате, никога няма да се заблудите“*.

Аллах и Неговия Пратеник (с.а.с.) ни известяват за завършеността на исляма. През месец декември има празници, които нямат основа в исляма, и ако човек ги празнува, се нагърбва с огромен грях. Това са т.нар. коледни и новогодишни празници. Това са празници, които биват празнувани от друговерците. Известно е, че Мухаммед (с.а.с.) казва: „Който се оприличи с един народ, той е от тях“. Затова трябва сериозно да обърнем внимание на това предупреждение, защото, ако го подценим и не го вземем под внимание, може да направим неща, които да ни изкарат от исляма.

Освен че тези празници не са възприети и одобрени от исляма, по време на тях се извършват и много харами. Едни от тях са: ширк, употреба на алкохол, на свинско месо, събиране на едно място на мъже и жени, като това предразполага за последващи други големи харами. Също така музиката и употребата на музикални инструменти. Това са само част от харамите, които се извършват. Не трябва да забравяме, че това са едни от най-тежките грехове, които предизвикват гнева на Аллах.

Важно е да се отбележи също, че дори и да не ги празнуваме, не е позволено да се честитят

тези празници, защото по този начин ние все едно ги узаконяваме. И това е забранено! Не трябва да забравяме и за Иблис, който обеща на Аллах, че ще направи всичко възможно, за да вкара колкото се може повече хора в джехеннема. Определено този месец е един от най-силните му периоди от време за изпълнение на това обещание.

В нашата прекрасна и чиста религия ислям има само два празника. Мухаммед (с.а.с.) казва: „Мюсюлманинът има два празника: Рамазан и Курбан байрам“. Това са празниците, узаконени и обичани от Аллах и Неговия Пратеник (с.а.с.). Празници, наситени с берекет и рахмет.

Нашият живот е изпълнен с изпитания от Аллах. Изпитания, с които показваме дали наистина вярваме и служим на Единствения и Всемогъщ Аллах. Именно този месец декември е едно голямо изпитание за всеки мюсюлманин. Всеки един от нас е изправен пред дилемата „Да последвам шейтана и страстите си, или да се покоря на Аллах и Неговия Пратеник (с.а.с.)?“. В Корана Аллах казва: ***„О, вярващи, не следвайте стъпките на сатаната! А който следва стъпките на сатаната, на него повелява той покварата и порицаваното“.*** **В сура ел-Муджаделе**, 19-и **айет**, **Аллах повелява**: ***„Завладя ги сатаната и ги накара да забравят споменаването на Аллах. Тези са привържениците на сатаната. Ала привържениците на сатаната са губещите“.***

Ето защо, уважаеми братя и сестри мюсюлмани, нека не следваме стъпките на шейтана! Нека да прекараме и този месец, както и другите, в служене на Аллах (с.т.). Да докажем с действията си, че наистина служим на Аллах. Да не се поддаваме на изкушенията и игрите на шейтана, като празнуваме празниците на друговерците. Отговорът на въпроса „В какво вярвам?“ до голяма степен ще открием именно в този месец с нашите действия. Ако се отдалечим от тези явни харами през декември и се отдадем на ибадет, както в останалото време, това значи, че ние сме на правия път и служим на Всемогъщия Аллах. Отдадем ли се на страстите и изкушението в този месец – ние ще сме от последвалите стъпките на шейтана, а така правят губещите! Моля Аллах да ни даде правилно разбиране за исляма и да затвърди сърцата ни в Неговата религия!

МЮСЮЛМАНИНЪТ И ПРАЗНИЦИТЕ НА ДРУГОВЕРЦИТЕ

ХАЛИЛ ХОДЖОВ НАЧАЛНИК ОТДЕЛ „ИРШАД“

Аллах Теаля в сура ел-Мумтехине повелява: ***„Аллах не ви забранява да се отнасяте с добро и да постъпвате справедливо към онези, които не воюват с вас в религията и не ви прогонват от домовете ви. Аллах обича справедливите“.***

Добронамереност, съпричастност и отзивчивост са естествени реакции на вярващия и са основни негови качества, а не негова ответна реакция. Справедливостта изисква да се отдават правата на другите – морални и материални. А доброто отношение (ел-бирр) обхваща всяко действие, което допринася полза за отсрещната страна.

Мюсюлманските празници са благодарност и възхвала към Твореца, милост и състрадание за много социални групи в обществото. Споделянето им с друговерците не е забранено, затова мюсюлманите канят приятелите си от другите религии и споделят с тях празничната атмосфера. Поздравът към друговерците по повод празниците им и участието в техните празненства, както и подкрепянето им в трудните моменти са част от полагащото им се уважение. Въпросът тук е: какви са нормите на поведение, така че постъпките в знак на уважение да не засягат личните убеждения?

Добрият характер изисква подкрепа в радостните и тъжните моменти на приятелите и съседите, независимо от религиозната им принадлежност. Поздравяването или участието в празничните тържества на последователите на другите религии не трябва да се възприема като приемане на религиозните им ритуали за свои. Боядисването на яйца, паленето на свещ пред икона и слагането на елхичка вкъщи за Коледа са християнски ритуали, но не и мюсюлмански. И по същия начин за байрам християните поздравяват и посещават съседите си мюсюлмани, но не кланят байрам намаз, не колят курбан и не говеят през месец рамазан, защото това са мюсюлмански ритуали. Важно е да се постави всяко нещо на полагащото му се място, при което, уважавайки съседа и приятеля, да не се налага погазване на собствените религиозни убеждения и принципи.

КОЛЕДА И НАШАТА ВЯРА

МУРАД БОШНАК РАЙОНЕН МЮФТИЯ НА ПЛЕВЕН

Не е ли време да се запитаме каква вяра в действителност притежаваме? Как се прилага тя, ще бъде ли от полза в деня на оценяването, или ще бъде напълно безполезна? Вярата не е и наследство по право, тя се опознава, осъзнава и се приема и след това се прилага според изискванията на Всевишния. Неслучайно е съвкупност от над седемдесет степени... Те трябва да се научат и прилагат и колкото повече научаваш и прилагаш, толкова повече се приближаваш до милостта на Аллах Теаля.

Да си вярващ, означава много, всъщност означава всичко. Затова вярата трябва да бъде факторът, диктуващ постъпките и словата на вярващите. Вярата не бива да е само едно мъгляво и наследствено „Аз вярвам или аз съм мюсюлманин", защото... „така", или пък „защото родителите ми са мюсюлмани", или пък „защото на мястото, където живея, всички са мюсюлмани". Вярата трябва да е чиста, искрена и достатъчна за нашето спасение в съдния ден.

Когато вярата бъде опозната и приложена според изискванията на Аллах (дж.дж.), тя става отражение на искреността, която всеки един мюсюлманин трябва да притежава. Тази искреност не бива да бъде само в определени дни или моменти, тя трябва да е постоянна, неограничена от време и чувства. Искреността съпътства ибадета, поражда извършване на добри дела, предизвиква едеб и възпитание, поражда съчувствие и подтиква към подпомагане на нуждаещите се. Тази искреност трябва винаги да съпътства вярата, за да може вярващият да съхрани добрините, които е извършил, ибадета, който е направил, така че да му бъде приет и да го предпазва от извършването на гюнах. Когато се кланя намаз, когато се чете Коранът, когато се говее, когато се служи на Аллах – искрената вяра става щит против шейтана и до-

бронамерен съветник на душата. Шейтанът винаги се стреми и се бори да унищожи искреността на вярващия и да го отведе до вратите на джехеннема. Душата пък, от друга страна, е изкушена с най-различни наслади и забавления.

Вярата е еманет (дар) от Аллах (дж.дж.) и всеки вярващ трябва с радост и постоянство да пази този дар. Тя е лекът за душата и оръжието срещу шейтана. Вярващият не измисля и не участва в нищо, измислено от шейтана. Той не прибавя към Рамазан и Курбан байрам честването на Гергьовден, Коледа или пък Нова година. Когато настъпват такива дни, всеки трябва да се запита колко струва, колко тежи вярата, която Аллах му е подарил. Дали ще успее в съдния ден да се гордее с тази вяра, или пък ще попадне в групата, описана в хадиса на Мухаммед (с.а.с.): „*… Онзи, който се преструва, на съдния ден пред останалите хора ще бъде призован по четири начина: Невернико! Развратнико! Измамнико! Губещ! Всичките ти дела са нищожни и за тях нямаш никаква награда. Днес няма никакво щастие за теб. Измамнико, търси наградата си от онзи, заради когото си се трудил…*“.

Аллах да пази всеки повярвал от това да бъде призован в съдния ден по такъв унизителен начин. Искреността на вярата се познава тогава, когато вярващият трябва да пожертва нещо, да направи нещо, да се въздържи от нещо само и единствено заради Аллах. Когато пред вярващия възникне дилема за извършването или не на дадена постъпка, да празнува или не, да пие нещо забранено или не, тогава искреността, която той притежава, събужда неговата съвест, която му проговаря и казва: „Ей, вярващ! Страхувай се от Аллах, ако ли не, поне се срамувай, защото всеки един искрен вярващ, освен да се страхува от Аллах, трябва и да се срамува“.

Предава се от Ибн Месуд (р.а.), че Пратеника (с.а.с.) е казал: „*Срамувайте се пред Аллах с истински срам*“. Присъстващите попитаха: „Пратенико на Аллах, ние се срамуваме от Аллах и слава на Аллах за това“. Тогава Расулюллах (с.а.с.) рече: „*Нямам предвид този срам. Онзи, който се срамува от Аллах истински и по правилен начин, той ще пази главата си и онова, което приема и разбира с нея, стомаха си и онова, което поставя в него. Нека не забравя за смъртта и кончината. Който желае ахирета, ще остави земните наслади и ако извършва всичко това, то той се срамува искрено и истински пред Аллах*“.

Да си вярващ, означава много, всъщност означава всичко. Затова вярата трябва да бъде факторът, диктуващ постъпките и словата на вярващите. Вярата не бива да е само едно мъгляво и наследствено „Аз вярвам или аз съм мюсюлманин“, защото… „така“, или пък „защото родителите ми са мюсюлмани“, или пък „защото на мястото, където живея, всички са мюсюлмани“.

Един от добрите предшественици (селеф-ус-салих) казал на сина си: „Когато твоята душа те подтикне да извършиш някакъв грях, тогава погледни към небето и се засрами от тези, които са на небесата. Ако не направиш това, тогава погледни към земята и се засрами от онези, които са на нея. Ако не се срамуваш от онези, които са на небесата и на земята, тогава приеми, че си животно“.

В същата насока Фудайл ибн Ияд е казал: „Нима няма да затвориш вратата си и да спуснеш завесата, срамувайки се от хората? Нима няма да се засрамиш от Корана, който е в гърдите ти, или пък да се засрамиш от Всемогъщия, за Когото няма тайни?“.

Всеки вярващ попада в моменти на изкушение, на изпитание, никой не е застрахован от грях и прегрешение. Обаче когато грехът е планиран, предварително подготвен и след него не следва покаяние и съжаление, а следва още по-подробно и усърдно планиране за повтарянето на същия грях, тогава такава личност на ахирета ще бъде призована с тези обидни и грозни имена, които, между другото, тя сама е заслужила, постъпвайки именно по този начин.

Вършейки неща, които не са от ислямската религия и още по-важно – забранени, съществува опасността човек да попадне в групата на лицемерите, които са лишени от искреност и чиито дела са нищожни пред Аллах Теаля.

Нека си спомним, че Омер ибн Хаттаб (р.а.) е казал: „Направете си равносметка, преди да ви бъде потърсена, защото това е по-лесно за вас и ще ви улесни равносметката. Претегляйте делата си, преди да ви бъдат претегляни. Подготвяйте се за големия събор“. „*В този ден ще бъдете изправени пред Аллах. Не ще бъде скрита и една ваша тайна*“ (ел-Хакка, 69: 18).

Д-Р МУСТАФА ХАДЖИ ГЛАВЕН МЮФТИЯ

МЪДРОСТТА В РЕГЛАМЕНТИРАНЕТО НА ЖЕНИТБАТА

Във всяка сфера на живота е залегнала мъдростта на Аллах Теаля, Който е сътворил човека, за да Му прави ибадет и да изпълни основната си мисия на този свят, а именно – да бъде наместник на Аллах на тази земя. Мъдростта е дар от Аллах Теаля, Който насърчава човека към извършване на добрини и го предпазва от лоши постъпки. Женитбата е основната причина за продължаване на човешкия род, както и израз на добро отношение между хората, защото женитбата не е само акт между съпруг и съпруга, а е връзка между родовете на мъжа и жената.

Защо обаче говорим за регламентиране на женитбата от гледна точка на религията? Женитбата не е само лично дело на хората, тя е религиозен акт, който е тясно свързан с вярата и убеждението на вярващите. Религията насърчава женитбата, но в същото време поставя и критерии, чрез които да се регулира начинът на извършването ѝ. Така например религията определя правата и задълженията на всеки от младоженците при избора на партньор и при встъпване в семеен живот – с кои жени може да се ожени един мъж и с кои не може и пр. Следователно мъдростта на женитбата може да се види в широк аспект, но ние ще я систематизираме, както следва:

Осигуряване на семеен уют.

Това го четем в Коран-и Керим: ***„И от Неговите знамения е, че сътвори за вас съпруги от самите вас, за да намерите спокойствие при тях, и стори помежду ви любов и милост“*** (ер-Рум, 30: 21).

Това е преди всичко психически момент. Човек се жени, за да намери, или по-точно да почувства, любов и уважение от съпругата си, която ще бъде до него през целия им живот. Ще споделят радост и тъга, ще се чувстват значими в този преходен свят и може би най-важното – ще намират опора в преодоляването на проблемите, които съпътстват живота им.

От друга страна, семейният уют се изпитва, когато мъжът се върне в дома си и намери съпругата си да го чака и да го посрещне, след като се е сблъскал с редица трудности в работата си. Също така и в радостта на жената да поддържа приятна атмосфера в дома и да бъде опора на съпруга си. Такова отношение помага на съпрузите да бъдат по-добри в ибадета, както и по-добри към заобикалящата ги среда. В този смисъл са хадисите на Мухаммед (с.а.с.), който казва: *„Целият живот е временно притежание, като най-доброто притежание е добрата съпруга“* (Муслим). Естествено, не се има предвид, че мъжът „притежава“ съпругата си като материална вещ. *„Има четири дадености, който ги притежава, притежава най-доброто за този свят и за ахирета: език, споменаващ Аллах Теаля; сърце, което благодари на Аллах; тяло, което търпи в името на Аллах; съпруга, която го предпазва от изкушение към жени и богатство“* (Джами-ус-сагир).

Задоволяване на половите потребности по регламентиран от шериата начин.

Ислямът, когато забранява дадено деяние, непременно дава алтернатива, която компенсира забраната. В случая се знае, че човек има необходимост да задоволява половите си потребности – по позволен или по непозволен от исляма начин. Непозволеният начин е ширещата се морална разруха в нашето общество, която много често е причина за венерически заболявания, както и за душевни кризи.

Ислямът забранява прелюбодеянието и посочва женитбата като алтернатива. Нещо повече, това е основната причина за продължаване на човешкия род, тъй като е известно, че в повечето случаи прелюбодеянието не е причина за раждаемост. Един от

най-големите проблеми на нашето съвремие е демографската криза, която не може да бъде решена, ако не се ангажира цялото общество.

Запазване на морала в обществото.

Човекът е единственото творение, което притежава съвест. Съвестта кара човек да съжалява за извършени лоши постъпки. Една от тях е прелюбодеянието. Следователно може да се каже, че женитбата поддържа морала на обществото и оттам – чистата човешка съвест.

Женитбата предпазва човека от прелюбодеяние, съхранява неговото достойнство и чест. Обществото не одобрява прелюбодеянието, но при липса на добро религиозно възпитание подобни изяви стават неконтролируеми. Ето защо при липса на женитба, или късно встъпване в брачен живот, моралният упадък е факт. Още по-лошото е, че този упадък го вижда всеки, но никой не говори за него или, ако някъде се спомене, то се споменава бегло и повърхностно. Така че женитбата е основният фактор, който ще спомогне за изграждане на морала в обществото.

Възпитаване на децата, които са бъдещето на обществото.

Всеки е наясно, че деца, които растат без родители, не получават необходимото възпитание. Подобни случаи лавинообразно оказват лошо влияние и на следващите поколения, тъй като традиционната семейна среда изчезва. Това неминуемо заличава характера на човешката природа и на човешките ценности.

В нашето съвремие това е много добре познат факт. Хора, които не се женят, често пъти се разделят с партньорите си, защото липсват смисълът и мъдростта на религиозния брак, липсват обичта и уважението. Подобни връзки са краткосрочни, те не дават очаквания от женитбата резултат.

В такива случаи въпросните „съпрузи", или както ги наричат – живеещи на семейни начала, понякога стават родители. Децата им не се обгрижват както децата в нормалното семейство. Още по-лошото е, че често пъти живеещите на семейни начала се разделят и децата остават на улицата. В повечето случаи те остават да живеят при майката, която е длъжна да се грижи за тях, но всички знаем, че тя не е в състояние да бъде майка и баща едновременно. Майката живее с мисълта, че е изкупителна жертва, която трябва да се грижи за дете, което не е само нейно, то е и на баща му, който със или без причина го е изоставил.

Подобен проблем неминуемо влияе на възпитанието на детето, което с нищо не е виновно, но е изкупителна жертва. Ако майката на такова дете е морално запазен човек, тя трябва да работи, за да осигури собствената си прехрана и тази на детето си. В повечето случаи обаче това не става. Майката казва, че също си има свой живот, и тръгва да си го живее... Детето в такъв случай остава на улицата или при баба си, или в социалните институции, които са инкубатор за престъпници.

Оттук нататък съдбата му е ясна – наркозависимост, проституция и престъпност. И докато въпросното дете живее по този начин, родителите му вече са самотни, болни и никой не се грижи за тях.

Всички тези проблеми и морален упадък са плод на едно-единствено нещо – отказа на младите да се женят и да бъдат добри родители.

Какво е постановлението за онези, които се подиграват с исляма?

Подигравката с ислямската религия, сядането с хора, които се подиграват с религията, и участието в техните закачки, подигравки и смях е доста опасна ситуация за един вярващ. Мюсюлманинът никога не бива да взима участие в подобен присмех, тъй като това нещо може да го изведе от лоното на исляма и да го въведе в групата на лицемерите – мунафъци.

Ако в подобна ситуация един вярващ мюсюлманин каже нещо в подкрепа на онова, което подиграващите се казват, или заедно с тях се присмива на религията, това със сигурност носи религиозен риск за него. Тъй като подигравката с ислямската религия е равностойна на нейното отричане. И ако ние в знак на подкрепа се смеем заедно с тях, ще споделим тяхната съдба и, Аллах да пази, ще бъдем въведени в джехеннема заедно с тях.

Казаното по-горе важи и за подигравката с всички останали религиозни ценности като подигравката с пратениците, книгите, меляикетата, дженнета, джехеннема, съдбата, вярващите, учените, джамиите, ходжите и т.н.

От друга страна, подигравката с религията и пренебрегването на религиозните ценности отслабват религиозните чувства на вярващия, а това става причина с течение на времето те да изчезнат напълно.

Всъщност Аллах Теаля в Свещения Коран дава ясен отговор на поставения въпрос, като повелява: „Той вече ви низпосла в Книгата: ***„Щом чуете да бъдат отричани знаменията на Аллах и да бъдат подигравани, не сядайте с неверниците, докато не встъпят в друг разговор. Иначе ще сте като тях". Аллах ще събере в джехеннема всички лицемери и неверници...***" (ен-Ниса, 4: 140).

ДА ПИЕШ ВОДА ОТ ИЗВОРА НА ДУНАВ

ПЛАМЪК ЗАНЕВ ЖУРНАЛИСТ

2007 година, воден от желанието да обиколя света, пътувайки на велосипед, завърши с неуспех в Йордания. Там се разболях и трябваше по най-бързия начин да се прибера в България, защото на място нямаше да мога да се излекувам.

Докато се възстановявам, реших, че мога да реализирам друга моя мечта – да направя едно пътешествие с колело покрай Дунава. Желанието ми беше да посетя и трите извора на Дунав, но не воден от екскурзовод, а разчитайки единствено на собствените си сили. Любопитството ми беше засилено и от факта, че когото и да попитах, никой не можеше да ми даде точна информация за изворите в планината.

От интернет проучих най-внимателно всички пътища покрай реката, проучих къде точно се намират изворите в планината, подходите към тях и съответно най-близкия град, от който трябваше да тръгна. С автобус пътувах до Фрайбург. Град на границата с Франция, в който още от средните векове има университет. Но това, което ми направи най-силно впечатление, беше отсъствието на автомобили по улиците. Бяха очертани алеи за велосипеди, а там, където улиците бяха тесни, имаше поставени знаци, че автомобили и велосипеди се движат заедно. Пред жп гарата видях изграден велопаркинг, на който имаше паркирани не по-малко от 1000 велосипеда. По тротоарите нямаше паркирани автомобили, но също така и не видях някой гараж да е превърнат в кафене или магазин. Денят мина неусетно в разглеждане на една или друга забележителност, в пазаруване и както си му е редът – денят отстъпи място на нощта. По време на пътуване един въпрос стои като меч над главата ми – къде ще нощувам. За хотел пари нямах, а палатката в града не можех да опъна. Привечер си яхнах колелото и тръгнах по маршрута, като си казах, че Всевишния няма да ме изостави и ще ми посочи удобно за нощувка място. Така и стана – на края на града великолепна поляна от няколко декара, пригодена за пикник на жителите на Фрайбург, ме приюти за през нощта.

Сутринта продължих напред към извора в Бреге. Покрай шосето имаше прокаран път за велосипеди със съответните указателни табели на кръстовищата, с написани имената до населените места, километрите и указания за пътя. Всеки велопът си има номер и идентификационен знак. Бяха поддържани така, както и автомобилните пътища.

Бях решил да стигна до извора на Бреге и там да пренощувам. Пътят – планински. Пресичах Шварцвалд. Не особено висока планина, но това не ми попречи да бутам велосипеда 10 км по нагорнището и когато стигнах съгласно картата село Турнер, откъдето мислех да си купя хляб, се оказа, че е само един мотел. Продължих напред и следващото село – пак мотел, с много поетично име – Усмихната къщичка. Твърдо реших, че ще вечерям в ресторанта. Влязох в санитарния възел да се измия. Позволих си повече от благоприличното – освен ръцете си измих и главата, и краката.

Скараха ми се, извиних се, седнах на масата и пристигна този, дето ми се скара, и каза: 5 евро. Дадох ги. Не минаха и 10 минути и идва друг келнер и ми връща парите. Приех си ги!

За нощувка си бях харесал един празен павилион, който се оказа и електрифициран. Настаних си се в него, слушах си приятна немска забавна музика и изведнъж усещам

как някой ме потупва по рамото. Гледам този, който ми взе 5 евро, да ми подава плик с хранителни продукти и извинения, извинения... Простих му, прегърнах го в знак на приятелство и той си отиде. След нови 15 минути пак идва и сега ми връща и 5-те евра. Не разбрах как от наказан се оказах с печалба – пари и провизии!

Добре отпочинал, продължих към първия извор на Дунав – извора на река Бреге. В друго селце с поетичното име Котешко стъпало на табела пишеше: до извора само пеша 3 км. Гледам по пътя непрекъснато табели колко още остава до извора. Най-накрая арка с надпис: „Към извора на Дунав". Спуснах се с благоговение към това „свещено място" и го видях. Изпод един не особено голям камък бълбукаше изворче, което даваше началото на най-дългата река в Европа. На поставената каменна плоча е записано, че оттам до морето са 2888 км. Извадих си шишенцето за вода от джоба на панталона, напълних го с вода и пих – стана точно както е приказката „Да пиеш вода от извора". Тъй като не бях разбрал дали някой българин го е посещавал, си казах, че аз ще съм първият. След това се почерпих с едно кафе в ресторанта над извора, за да ознаменувам събитието. На каменната плоча на изградения в непосредствена близост до извора параклис може да се прочете, че още римският император Тиберий е посещавал извора.

Не можех да си позволя по-голяма почивка и поех към следващия извор на Дунав – извора на река Бреге. Тук ново препятствие: прекият път се оказа в ремонт, а обиколният път – по-дълъг с 20 км. Привечер стигнах до извора на Бреге. Оказа се, че изворът е в двора на частна ферма. Отглеждаха около 80 крави. Отглеждането на животните беше напълно механизирано. Отпразнувах събитието с консерва херинга в сос от горчица. Поисках от стопаните да ми разрешат да преспя на полянката до извора.

Желанието ми да прекарам една нощ на извора на Дунав се сбъдна. През нощта леко преръси, но на сутринта трябваше да продължавам напред – към следващия извор на Дунав – в замъка Фюрстенберг в град Донауешинген. По пътя ме застигна дъжд и, немного мокър, в късния следобед пристигнах в Донауешинген и тук бях посрещнат от музикантите на бронзовия оркестър от фонтана пред кметството. Музикалният съпровод го изпълняваше едно водно колело, въртяно от изтичащата вода от фонтана.

Тази вечер бях на ресторант – освен че имах нуждата да хапна нещо топло, но и да заредя батерията на фотоапарата.

Не бързах да посетя извора – трябваше да се погрижа за спането си. Разходих се из парка на замъка и видях, че съблекалнята на стадиона ще е идеалното място за нощувка.

В плана ми влизаше оттук – Донауешинген, да се спусна до езерото Боденсее. То беше само на 50 км – исках да посетя Музея на въздухоплаването, където е изложен и „Граф Цепелин", прелетял над София в 1930 година. В туристическото бюро открих, че има карта на велопът покрай цялото езеро, но планът за тази година беше да посетя само Музея на въздухоплаването.

ГРАД ПЕЩЕРА И ИСТОРИЧЕСКИТЕ МУ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ ОТ ОСМАНСКИЯ ПЕРИОД

КЕМАЛ РАШИД
ИМАМ НА КАРЛОВО, ДОКТОРАНТ ПО ИСТОРИЯ

Град Пещера е селище с твърде стара и интересна история. Разположен е в предпланината, на границата с Горнотракийската низина, в близост до градовете Батак и Брацигово – на 18 км от Пазарджик и на 38 км от Пловдив. Градът е общински център и се намира в област Пазарджик.

Няколко са предположенията за името на град Пещера, но надделява това за пещерите в околностите, откъдето получава и своето название. Най-ранният писмен документ за съществуването на селището под името Пещера е един османски данъчен регистър от 1479 година. По това време Пещера е била част от тимара на местния спахия на име Мустафа, заедно с още четиридесет и едно селища. Споменава се и в турски регистър от 1662 година. Известно е, че през първата половина на XVI век Пещера е била немалко селище, защитено с каменни стени и четири порти.

В града са запазени няколко архитектурни паметника от османския период, това са:

Часовниковата кула (Сахат)

Един забележителен архитектурен паметник на културата от османския период, който служи като символ на града и днес. Според архитект Тонев Часовниковата кула е построена между 1650 и 1710 година. Тя е втората по възраст в България след Часовниковата кула на Сахат тепе в град Пловдив. Построяването ѝ е свързано с нуждите на еснафа и необходимостта на занаятчийските и търговските заведения да отчитат времето. За регулиране на работния ден в занаятчийските работилници и търговските дюкяни и за избягване на нелоялната конкуренция в Пещера било необходимо едновременно „вдигане на кепенците в цялата чаршия под ударите на Сахата". Към тези причини за построяването на Сахата в Пещера има и друга. Часовниковата кула не е обслужвала само работниците и преминаващите наблизо, но и мюсюлманското богослужение.

Централната джамия

Според местния историк Иван Попов джамията е построена около 1650 година. Предполага се, че това е същата година, когато е построена Часовниковата кула, затова има еднакъв градеж с нея. Над входната врата на джамията има каменна плоча с османотурски надпис – китабе. Оттам разбираме, че джамията е ремонтирана през 1243 година по хиджри – преизчислено, това е 1827–1828 година по общоприетия календар. От надписа става ясно, че джамията е съществувала преди това и ремонтът е направен от Ибрахим, който е потомък на пазарджишкия войвода.

Минарето на джамията е високо 22 метра. Дебелината на стените е 90 см. Те са градени от камъни, т.е. имат каменна зидария. Вътрешността на молитвения салон е 132 кв. метра. В момента в нея се извършва основен ремонт – смяна на дограма, подобряване на вътрешната и външната фасада, на пода и тавана на джамията. Таванът е бил дървен, но с последния ремонт, за съжаление, той е заличен. Джамията е действаща за петкратен намаз, а така също и за петъчните и байрамските намази.

„Сахат джамия"

Джамията се намира в близост до Часовниковата кула и поради това е наречена „Сахат джамия". Точната дата на градежа ѝ не е известна, но наподобява Централната джамия със своя каменен градеж. Тя е сравнително по-малка от Централната. Вътре молитвеният салон е 42 кв. метра. Минарето е високо около 10 м. „Сахат джамия" е действаща. В момента, понеже в Централната джамия тече ремонт, всичките намази, включително и петъчният, се извършват в нея.

Началното турско училище

Според местните жители, освен училище, в определен период в тази сграда се е помещавало Околийско мюфтийство – гр. Пещера. В момента сградата е пред срутване и се налага спешен ремонт. Мюсюлманското настоятелство е кандидатствало по европейски програми за оказване на финансова помощ и има очаквания за субсидирането.

Днес град Пещера представлява едно приветливо и добре уредено място, което с достоянията си заема съществена част в съкровищницата на България. Посетителят може да открие в Пещера и Пещерския край уникално съчетание от природни дадености и културно-исторически паметници както от предишни векове, така и от османския период.

N.B. Изказвам най-искрени благодарности на Севгин Фейзула – касиер-секретар на Мюсюлманско настоятелство – гр. Пещера, за оказаното съдействие при изследванията за написването на тази статия.

Мединският учен – шехид:

СЮЛЕЙМАН ИБН ЙЕСАР ЕЛ-ХУЗАИ

Сюлейман ибн Йесар е шестият от седемте теолози на Медина, наречени „фукаха-и себа“, които са живели в Медина и са предали фъкъха на своите ученици. Той се смята за един от първенците сред табиун. С постъпването на поста халиф на мюсюлманите Омер ибн Абдулазиз разпраща учените от Медина по всички краища на държавата, за да обучават младите на религия. Сюлейман е от онези учени, които са живели в Медина и са възпитали много учени, които след това тръгнали из целия мюсюлмански свят да разпространяват исляма сред хората по заповед на Омер ибну Абдулазиз.

Пълното му име е Сюлейман ибн Йесар ибн Сурад ибн Джевн и е от племето ел-Хузаи. Живял е в Медина и е учил при едни от най-достойните сахабии, сред които са: Али, Джубейр ибн Мутим, Зейд ибн Сабит, Абдуллах ибн Омер, Ебу Хурейра и три от съпругите на Пратеника (с.а.с.) – майките на вярващите Меймуне бинт Харис, Умму Селеме и Айше. Негови ученици са Ебу Исхак ес-Себии, Яхя ибн Ямер, Абдуллах ибн Йесар и други.

Сдобива се с наука, смиреност, набожност, много ибадет и проницателност, дори казват, че „Сюлейман е по-вещ в областта на науката фъкъх от Саид ибн-ул-Мусеййеб“. Бил е роб на Меймуне (р.анха), една от съпругите на Пратеника. След време той се откупил от нея.

Докато живеел и слугувал при Меймуне (р.анха), научил от нея и от останалите съпруги на Пейгамбера (с.а.с.) доста знания и хадиси и така станал един от големите учени в Медина. Освен с науката Сюлейман бил известен сред хората и с полагането на усилия при извършването на ибадетите. Освен това той бил много красив. Дори един ден, когато останал сам в една палатка, докато неговият другар отишъл да купи храна, при него влязла много красива девойка и го пожелала за себе си, но той свел глава и започнал да плаче. При това момичето излязло от палатката, обаче приятелят му, когато се завърнал, го заварил да плаче много и го попитал защо плаче. А той отвърнал, че му е жално за семейството му. Но приятелят му не се задоволил с отговора и настоявал да узнае истинската причина. Тогава Сюлейман го известил за случилото се и той се разплакал. През нощта, когато Сюлейман си легнал да спи, видял насън Юсуф (а.с.) и му рекъл: „Ти си Юсуф, нали?“. А той отвърнал: „Да, а ти си Сюлейман, който отказа на красивата жена“. След това Сюлейман се събудил и се зарадвал за този сън.

Сюлейман живял дълго време в Медина. Но когато Али ибн Ебу Талиб бил избран за халиф, тогава Сюлейман се преселил да живее в град Куфе, в днешен Ирак, където си построил дом и бил неотлъчно до четвъртия халиф Али (р.а.). Дори участвал с него в битката при Съффин. След смъртта на Али ибн Ебу Талиб той застанал до сина му Хюсеин. В битката, когато бил убит Хюсеин (р.а.), внукът на Расулюллах (с.а.с.), и Сюлейман ибн Йесар станал шехид. Тогава бил на деветдесет и три години. Сюлейман ибн Йесар е отдал целия си живот на науката и нейното разпространение сред мюсюлманите. Като научно наследство е оставил известните до наши дни свои мнения по фъкъх. Той е заслужил да бъде един от седемте медински теолози.

Аллах да се смили над тази велика личност и да го дари с дженнет.

ДЕЦА ОТ СОФИЯ ПОКАЗАХА УМЕНИЯ В ПОДКРЕПА НА СИРАЦИТЕ

По случай „Седмицата на сираците“ Районно мюфтийство – София, организира еднодневен семинар, с който даде старт за набирането на средства във връзка с кампанията.

В програмата – освен лекцията, изнесена от г-жа Нурджан Садък – имаше и специално участие на децата от целогодишните Коран-курсове към Столичното мюфтийство. Те зарадваха сърцата на участващите в семинара с изиграните пиеси, цитираните айети, иляхи и стихотворения.

Районният мюфтия на София – Мустафа Избищали, сподели: „В програмата взеха участие повече от 80 жени и деца. Събраната сума от базара е 705.00 лева, но най-вълнуващо беше програмата на децата и това, че всички деца от Коран-курсовете бяха купили подаръци за сирачетата, които се подпомагат в района на Столичното мюфтийство“.

СРЕЩА С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ОРГАНИЗАЦИЯ „ЙЕШИЛАЙ“

Зам.-главният мюфтия Бирали Бирали, в качеството си на председател на Националния съвет на религиозните общности в България (НСРОБ), прие в Главно мюфтийство представители на турската организация „Йешилай“, която се бори със зависимостите.

На срещата, провела се на 14 ноември, присъстваха проф. д-р Емине Ахметоглу – член на Управителния съвет на организация „Йешилай“, и Мелике Шимшек – клиничен психолог и председател на Консултантски център „Йедам“ към същата организация.

Гостите от Република Турция представиха дейността на „Йешилай“, като двете страни обсъдиха някои идеи за сътрудничество в бъдеще и за обмяна на опит между специалисти от България и Турция, работещи в сферата на различните психологически и физически зависимости, от които страда съвременното общество.

Представителите на турската организация „Йешилай“ бяха в България във връзка с поредица от лекции и срещи, които се проведоха в Пловдив и София.

ЗАСЕДАНИЕ С ИМАМИ ВЪВ ВИДИН

На 22 ноември 2018 г. в джамията „Осман Пазвантоглу“ в град Видин бе проведено заседание с имамите. По време на работната среща районният мюфтия на Монтана Неджати Али изнесе месечен доклад за работата на Районното мюфтийство. След това всички имами представиха доклади за дейностите си по населените места. На заседанието бяха обсъдени кампанията по случай „Седмицата на сираците“ и абонаментът за списание „Мюсюлмани“ за 2019 г. Освен това бяха разисквани организацията и подготовката на зимни беседи в джамиите и месджидите в Районно мюфтийство – Монтана.

ПОЧИНА ХАФЪЗ МУРАД ХАДЖИ ОТ МАДАН

На 9 ноември 2018 година, на 82-годишна възраст, почина големият учител – хафъз Мурад Хаджи, който беше основател и дългогодишен преподавател в единствения Курс за хафъзи – в град Мадан. Многолюдното погребение на хафъза, оставил трайна диря в живота на мюсюлманите в България, се състоя 10 ноември в гробищата на квартал „Койнарци“ в град Мадан. Зам.-главният мюфтия Ахмед Хасанов и районни мюфтии бяха сред хората, почели паметта на хафъз Мурад Хаджи.

Аллах да дари пазителя на Корана с най-високите степени на дженнета, а близките му – с търпение.